

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unin

СВЕСКА XI.

Сарајево, новембра 1897.

год. XI.

Власник: АЕМ. Конзисторија.

Уредник: Ст. Н. Давидовић, протојереј.

Рукоположен.

Његово Високопреосвештенство, наш лични архипастир, митрополит *Николај*, при свечаној служби архијерејској на дан славе храма старе сарајевке цркве 8. нов.

т. г. благоизволио је протођакона и конзисторјалног канцелисту **Ристу Бошковића** у чин презвитера рукоположити. Сретно!

Наименовани.

Високо заједничко министарство у Бечу благоизвољело је г. **Августина Бошњаковића**, јерођакона и професора-суплента на српско-правосл. богословском училишту у Рељеву именовати *редовитим професором* тога завода са суставним беривима од 1200 фор. редовите плате и 400 фор. активносног доплата. Честитамо!

Високо заједничко министарство у Бечу, благоизвољело је својим отписом од 4. новембра т. г. (п. н.) јеромонаха **Константина Чавића** именовати редовитим професором срп. правосл. богословског училишта у Рељеву у VIII. дневном разреду са годишњом платом од 1200 ф. и активносног доплата од 400 фор. у дефинитивном својству. Сретно!

Лекције из „Каноничног Права“.

По рукопису из богословије, с додацима пише **Ненад**, пресвитер.

(Наставак.)

§ 5.

Извори каноничнога права.

Под изворима каноничнога права разумијевамо све, што даје грађу и помаже, да се правилно схвате и ријеше правни црквени предмети и разни случајеви, који се дешавају у животу црквеноме. Извори каноничнога права, по унутарњему своме значењу и спољашњему авторитету, могу се подијелити на двије групе и то: на *опште* изворе, ђе спада свето Писмо, апостолско и црквено предање, правила васељенскијех и помјеснијех сабора и св. отаца (ово се зову и канонички извори), цивилно и обичајно право; и *посебне*, који садрже у себи посебно право појединијех помјеснијех цркава.

§ 6.

Општи извори.*1. Свето Писмо.*

Св. Писмо, особито новога завјета, пуно је разноврснијех заповиједи и упуштава, која се тичу разнијех предмета и страна црквенога поретка, што све даје грађу за опште изворе каноничнога права. Између многобројнијех мјеста, привешћемо овђе неколико њих из св. Писма, ђе се спомиње: о власти и служби апостолској. „Мени је дана свака власт — говори небесни учитељ својим апостолима — на небу и на земљи. — Идите, дакле, и научите све народе, крштавајући их у име оца, и сина, и светога Духа . . .“¹⁾; о међусобном одношају апостола. — „Тако који од вас хоће да буде старији, нека вам свима буде слуга“ . . .“²⁾; даље о тај-

нама крштења и причешћа. „Ко вјерује и крсти се, биће спасен; а ко не вјерује осуђен ће бити“³⁾; о том, да се не раскида брачна веза, пошто се једном правилно утврди: „Ко се распусти са женом својом (осим за прељубу), чини гријех; и ко са распуштеном живи, чини гријех“⁴⁾; за тим о поступку са братом, који сагријеша, и о црквеном суду над њим: „Ако теби сагријеша брат твој, иди и укори га на само. Послуша ли те за то, нашао си брата својега . . .“⁵⁾; о одношају према власти државној: „За то нам кажи; шта ти се чини, треба ли давати цару данак, или не? . . . Исус им рече: лицемери! За што ме искушавате?! Покажите ми новац . . . Подајте цару што је његово, а Богу, што је божије“; осим тога о уставни пресвитерђ: „ . . . Ради тога оставих те на Криту . . . , да поставши по свјема градовима пресвитере“⁶⁾; о својству и дужностима истих: „Вијернима буди примјер ријечју, животом, љубављу, духом, вјером, чистоћом“⁷⁾; „проповиједај ријеч у вријеме и у невријеме“⁸⁾; о одношају пастира према пастви и пастве према пастирима⁹⁾; напошљетку о том, како се имају жене понашати у цркви¹⁰⁾; како се има изрицати суд над грјешницима¹¹⁾; како ваља примати покајнике у заједницу црквену¹²⁾; какав одношај ваља да постоји

³⁾ Тамо, XVI., 16.; Дј. ап. II., 38.; Јов. III., 18. 36.; XII., 48.

⁴⁾ Мат. V., 32.; Мар. X., 4. и т. д.

⁵⁾ Тамо, XVIII., 15—18.

⁶⁾ Тит. I., 5.

⁷⁾ I. Тим. IV., 12.

⁸⁾ II. Тим. IV., 1. 2.

⁹⁾ I. Сол. II., 4—12.; I. Петр. V., 2.; Јевр. XIII., 17.

¹⁰⁾ I. Кор. XIV., 34.

¹¹⁾ Тамо, V., 1. I. Тим. V., 20.

¹²⁾ II. Кор. II., 1—11.

¹⁾ Мат. XVIII., 18.; Јов. XX., 23.

²⁾ Мар. X., 35., 43.; IX., 35.

између мужа и жене¹⁾; даље се спомиње о смијашаним браковима²⁾; о одношају црквених чланова према грађанским властима³⁾; према неваљалим људима и нехришћанима⁴⁾ и т. д.

2. Апостолско и црквено предање.

Најпрви проповједници јеванђеља Христова, апостоли, уређујући живот цркве Христове, више су, сами лично, радили и распоређивали што усмено што писмено, него што су правила издавали. А оно, што су лично предали својим ученицима, препоручујући им, да опет бирају такве људе, који ће бити кадри и друге научити⁵⁾, управо је била језгра црквене праксе. А под црквеном праксом разумијева се стална, непромјенљива, вриједност правилâ, обредâ и обичајâ, који су постајали од најстаријих времена хришћанства. Доказа имамо о том, да је још у другом вијеку било важнијех обичаја и установа црквенијех, које нијесу ниђе биле написане; али их је сачувала црква у пракси својој путем *предања*; јер је св. црква вазда сматрала предање као неопходно и поуздано средство и с тога, да се свето писмо боље објасни и разумије. Па, сматрајући предања за основ онијех истина, које стоје у свези с вјером и побожности хришћанском, а у св. писму ниђе написане нијесу, — црква наређује, да се чува предање. Тако блажени Павао пише Солуњанима: „Стојте и држите предања . . .“⁶⁾, а Тимотија дозива у посланици: „О Тимотије, сачувај предања . . .!“⁷⁾.

Тертулијан спомиње између осталијех установа и ове: одрицање ђавола и не-

гових служитеља; трикратно погружење у воду при св. крштењу; причешћивање прије сванућа из свештеничке руке; веома велику пажњу, да се не би шта пролило од причешћа; обичај крстити се кад се отпочиње и довршује какво дјело, кад се полази на починак, на спавање или се устаје од сна, при гранућу и заласку сунца и т. д.

Предање је заступало позитивни закон а одржало се највише узајамнијем одношајима помјеснијех цркава. Тако, кад би се ђе породило какво замашније парнично питање, или ма што, ђе би се требало заједничко сугласно ријешење, тада би се тражио савјет и поука од другијех, сусједнијех цркава, а особито од онијех, које су основали сами апостоли или бар њихови најближи наслѣдници. А на овај начин, предања су прелазила у закон, и мјесни црквени обичаји постајали су *општинским предањем и правилима* васељенске цркве.

Осим овог начина, предања и мјесни обичаји цркве, прелазили су од времена ва вријеме и у области осталијех цркава и нарочитим заузимањем појединијех пастира црквенијех, који су ишли од цркве до цркве, скупљајући и казујући предања и изван својијех области. То су чинили у тој жељи, да се свуда једнако очува хришћански морал и поредак црквени. Св. *Иоликари*, епископ смирнски, ученик св. Јована Богослова, обилазио је многе цркве изван своје области, те распроситирао црквено предање. Св. *Игњатије Богоносцац*, епископ антиокијски, и св. *Киријан*, епископ картагенски, често писаху посланице појединијем општинама и личностима и изван својијех области и крајева, те их

1) Ефес. V., 22—26.

2) I. Кор. VII., 12—16.

3) Рим. XIII, 1—6.

4) I. Кор. V., 9—13.

5) I. Кор. XI., 2; I. Тим. I., 3—5.; II. Тим. I., 13.

6) II. Солум. II., 15.

7) I. Тим. VI., 20.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

обавијештаваху о обичајима и предањима, што постоје у њиховијем црквама.

Црквени сабори претресали су предања и у склад их доводили, а за тијем давали им снагу и важност *позитивног закона*. Важност предања потврђују апостоли: „Захваљујем вам, браћо, за то, што све моје слушате и предања, која вам предадох, држите“¹⁾; за тијем сабори и св. оци:²⁾ „... то је заведени код нас обичај, који силу закона има, пошто су нам односне одредбе предане од светих људи“³⁾... Догмате и проповиједи, које су у цркви сачуване, једне ми имамо из написане науке, а друге смо примили тајно из повјеренога нам апостолскога предања; нити ће ово ико хтјети порицати, који је и најмање вјешт црквенијем установама. Јер ако станемо одрицати ненаписане обичаје, као да немају велике силе, хотимично ћемо повриједити јеванђеље у главним предметима, или просто свешћемо на голу ријеч, што је тамо проповиједано⁴⁾... Кажемо то, да ако не треба примати ни друго, што није написано, онда ни ово; али ако су се веома многе тајне усвојиле код нас, а нијесу биле написане, то са многим другим признајемо и ову. И ја мислим, да је то баш апостолско, да се обдржавају *ненаписана предања*⁵⁾.

Под именом *апостолскијем* очувала нам је црква два споменика црквенога предања, и то: *апостолска правила* и *апостолске установе*.

А) *Апостолска правила*. Правила ова називају се тијем именом за то, што су њима скупљена и њима изражена пре-

дања најстарије, *апостолске* цркве и првила помјеснијех саборâ за прва три вијека, и што у цијеломе представљају ток живота црквенога до никејскога сабора (325); а не по томе, што би она била написана руком самијех апостола. Она нијесу била позната свијем црквама с почетка, него су чувана по разнијем крајевима у појединијем дијеловима, односно одломцима. Тек у IV. вијеку хришћанства јављају се у потпуној цјелини, и то у првој половини овог вијека. (Први се пут спомињу у 1. правилу I. вас. сабора).

Апостолска правила сабрао је и систематски написао побожан човјек, но који нам није познат. А назвао их је именом: *апостолска*, с тога, да покаже, да се у свему, потпуно, у духу и садржају слажу са науком новозавјетнијех књига. На броју има их 85 (осамдесет и пет). Толико их на броју спомињу св. оци и сабори. Тако црквени писац из VI. вијека, *Јован Сколастик*, доцније цариградски патријарх, у својему зборнику, наводи 85 апостолскијех правила. Трулски сабор, својим другим правилом⁶⁾, препоручује 85 апостолскијех правила, и даје им свечано вриједност каноничку.

Сва источна црква, са својим најчувенијим канонистима, као: *Зонаром*, *Аришеном*, *Валсамоном*, *Фотијем* и др., наводи и признаје 85 апостолскијех правила. Ну западна црква примила је само 50, а одбацила осталијех 35. Римски опат. *Дионисије Мали* (поријеклом Скит-Словен, † између 526—555.) превео је на латински језик један грчки зборник правила и пренио је само 50 апостолскијех правила, а оно 35 осталијех изоставио. Ово је он учинио с тога, — увјерава нас један за-

1) Кор. XI., 2.

2) VI., вас. 8.; VII., вас. 6 и 7.

3) Вас. Вел. 87.

4) Вас. Вел. 91.

5) Тога св. оца, 92.

6) Сравни VII. вас. 1.

надни писац (славни парижки архиепископ Petri de Marca), што су она 35 апостолска правила одређивала нешто, што се није слагало са римским обичајима, и што по томе, није пријало римском ушима¹⁾,

С тога, што апостолска правила приказују вијерну слику најстаријега црквенога живота, и сву величину религијознога одушевљења, она су постављена у темељ свега доцнијега законодавства црквенога. Како сабори тако и св. оци²⁾ подједнако, истичу њихов апостолски карактер и авторитет³⁾,

Б) *Апостолске установе.* Апостолско правило 85., као и још нека правила саборска и св. отаца³⁾, ређају књиге старог и новог завјета. А 85. правило апостол спомиње и *установе*, које је, као што каже издао *Климент* у 8 књига за епископе.

Апостолске установе јављају се, први пут, у првој половини IV. вијека, и неки се црквени писци од тога доба позивају на њих у својим списима, називајући их *апостолским* *установама* (н. пр. Епифаније). Прави писац апостолских установа није познат, а мисли се, да им је отацбина *Сирија*, по томе, што се у њима налазе многе сиреке ријечи (н. пр. ксантак

¹⁾ Н. пр. прав. 5, 6, 34, 37, 50, 51, 69, 70, 81, и т. д.

²⁾ Види I. вас. 2 и 15.; II. вас. 6.; III. вас. 8.; VI. вас. 40.; ант. 3, 9, 21, 23; гангр. 21.; корт. 60.; Вас вел. 3 и 12.

³⁾ Сравни 60 лаод. 60.; Карт. 24.; и друга паралелна правила.

— април; дистрос — марат и т. д.); што су по језику оличне посланицама светог *Игњатија Богоносца*; што се налазе најчешће у сирским и осталијем источнијем зборницима; што се у њима спомиње и молитва за *Еводија*, епископа од Антиохије и т. д.

Установе износе нам пред очи црквену праксу првијех вијекова, и говоре о вјери и моралу, о ближњему, о јерархији и суду црквеноме, а на по се: 1. о мирјанима — свјетовњацима; 2. о епископима, пресвитерима и ђаконима; 3. о удовицама; 4. о сиротама; 5. о мученицима; 6. о расхолу; 7. о начину црквеног живота и обредима: о духовнијем даровима и канонима⁴⁾. У течају времена стадоше се у њих увлачити многе јеретичке мисли, те с тога им је и углед намах почео падати. А године 496. прогласио их је папа *Геласије* на сабору у Риму за *апокрифне*. За тијем, године 692., трулски сабор својим другијем правилом, наставши такође нешто, што би служило цркви на *штету*, одузео им је каноничку вриједност. И од тада се, установе, употребљују само у појединијем дијеловима. Из књиге *осме* *извађено* је 36 правила, која су пренесена у *Крмчији* књизи, ње се налазе, већијем дијелом, под именом апостола *Павла*.

(Наставиће се.)

⁴⁾ Практичное руковод. од *Нечајева*, 2. издање, § 11.

Црква и школа.

Историјско предавање европејских идеја у питању одјелења школе од цркве.

Од *Јована Шарића*, пароха церањског у Далмацији.

(Наставак*).

Када се та два свјетска питања сукобине међу собом, тада прво десетогодишње доба нашега столећа по мишљењу Шлосера постаде

„театром педагогичких буре и чезнућа“. Када се у њемачкој историји литературе налази *„Sturm- und Drangperiod.“*, то такви период у

*) Види 7. и 8. св. за јули и август од ове год., стр. 269—272.

историји педагогике настао је почетком XIX. вијека. Педагогика, својом девизом слободнога развића у човјеку човјештвом му пружила је руку мрске омраге и управе у цркви и христијанству. Идеје ферњејскога мудраца, како зваху Волтера¹ заједнички са францеским модама и мелодрамама запљускиваше сву Европу. У Њемачкој, под упливом трасценденталне филозофије, развио се крајњи рационализам у религији, доходивши до индиферентизма; антихристијанске идеје са жестином се хваташу са литературом, издајући те идеје за посљедну ријеч науке. Те идеје по примјетби Каниса, себи налажаху свуда мјеста, и то на катедри проповједника, за професорским, па и на зеленом столу²), по несрећи оне продријеше и у школу. Тада је религија стала практирати као једна из производа човјечијега духа. Чудан поступак према религији, као неке остатку сујевјерија, тајанствености или као културној мистификацији! Проучавајући учебнике првих времена по Божијем закону, треба се чудити, како бијаше могуће прве назвати христијанскијем. Учебник Немјера бјеше не лоше написан за више разреде гимназије методом прилагођавања ученику начина, да све треба разматрати под условним смислом, у колико је, говораше, питање цркве и школе дубоко, као карактеристика огледа списатељвијех; пророштво талантнијех публициста, тројност смисла и суда, о томе питању треба спомињати мимопролазно и т. д. Такви учебници бијашу Маргенјека, Бетштајдера, проникнути Гегелјевим пантеизмом³). Шлајермахер стављен у вртлог рационализма са својим новијем појмом о религији као осјећању, као срдачноме стању, по нашем мишљењу, бјеше сљедбеник, дошавшим до мишљења, да би најбоље било из школе са свијем истинуту предавање закона Божијега, оставивши религиозну обуку цркви и породици, него ли самовољи измишљенијех погледа на религију и те издавати за црквену науку, и с тим кварити младићке главе⁴). У Холандији, Швајцарској и Сједињенијем америчкијем државама

тако и рађаху, те тако бијаше одређено духовенству занитати се Божијим законом изван учебијех часова и опћенитога учења изван школе. Њемачка није хтјела пристати на такав рије шитељан корак, за то и ускренуше у свој сили идеје Баденове, да се пројектом униште тако зване конфесионалне школе; ако је, говорашу, потребито учити у школи религију, то је опћенито, т. ј. само такијем истинама, које су опћените свима религијама, на пр. истинама бића Божијега, својствима Божијим, особито пак истинама наравственим. Законитим поретком ту обуку „своопћените“ религије руковођаше херцогство Насауе отписом од 24. марта 1817. год, гдје бјеше предложен програм закона Божијега, а подобан распоред слијеђаше и у херцогству Готском⁴). У Прусији у вријеме владања Фридриха Вилхелма III. отворено се говорило, како би била потреба ученике мање инструисати у притворности и оружати их против предавања катихизиса⁵).

Представници цркве, наравно, не могадијашу бити равнодушни према развићу школе оним религиознога рационализма практикујућег се научног емпиризма учитељима и демократима, који проповиједаху тадашњу тискарију. Ти одржаваху собом право надзора над школама и коначно се ријешеше, да протестују против отиска педагогијскијех либералнијех идеја; они покушаваху од своје стране подићи своју христијанску педагогику, у којој доказиваху, да је коначном цијељи васпитања дужна служити идејом христијанскога богослужења; критички они се дотипаху идеје очигледне обуке, говорашу, доведени до својијех логичкијех тада извода, да ће тај начин држати човјека у области чувственога познавања и раскрој од тога идеалнога свијета; они тражаху, да се васпитање одпочне са актом крштења, да се свршава у њедрима цркве, која је јединствено уређење, које се односи на васпитање човјечанства. Такви су огледи Шварца, Дурма, од части Химајера, особито Палмера. У практичкоме животу разликом педагогијскијех принципа, духовенство са својим инспектор-

¹) Kahnis. D. Innere Gang d. deutschen Protestantismus seit Mitte d. vorigen Jahrhunderts, 1860. Leipzig.

²) Encyklopäd. b. Schmid — Religionsunterricht. Слич. Пед. Соборн. 1869., стр. 946.

³) Eisenlohr. D. Idee d. Volksschule nach. d. Schriften Fr. Schleiermachers. 1852.

⁴) Ницхилокџ. Основ обр. и Европ., стр. 137.

⁵) Schmid. Encyklop. Bd. 1., Art. „Confessions- und Communalschulen“, v. Baum, p. 870. Противницима обучења „своопћените“ религије бијашу један Тирш, испотакнувши тако учење у сачињењу: Ub. gelehrte Schulen 1829.

екијем правима, себи је стекло међу педагозима много непријатеља, који ударише на непријатности. Што бијаху сталнији протести школских официозних надзорника, с тим осудније почеше просипати гласови против тијех права духовенства. Печатњом и међународнијем скуповима стадоше грмљети „клерикалима“ и стално захтијеваху еманиципирање школе испод традиционалнога турства цркве. У разматрању времена, те у истоме појављује се Гедике, Зајденштукер, Фос, Гланцов, Фласгар, Стефани и други. Први говораше: „Филијални одношаји цркве и школе злоуди је остатак времена монаштва, сујевјерија и варварства средњевјековнога; школа је самостални институт или на крај крајева она је уређење државно, а не орган религиознијех партија“¹⁾. Зајденштукер писаше дугу филипику против права проповједника, да су школски надзорници; са те тачке гледишта међу осталим вели: „Наша је младеж повјерена проповједницима, но познато је, да су то мрачњачке главе, сами људи незналице, дочим они искључиво мисле о својим пробитцима; вријеме је, да се једном стресе бреме тијех мрачњака“²⁾. Год. 1819. појавило се сачинење Фоса: „Као неке искрене и истините примјетбе о стању школе.“ Но у сљедујућој, исти аутор издао је на свијет ново дјело под насловом: „Доказ тога да је школа дужна служити не цркви, већ опћенитијем цијељима државе. У тијем сачинењима аутор критикује историјско право цркве према школи и значењу историјских заслуга духовенства; не може се рећи, расуђује аутор, да би израђено дјело школе било државом; тај посао бјеше додјељен цркви, духовенству; но, да ли је помагало духовенство томе бољитку? Сам је народ осјетио потребу помагати се, таково што додијало пређашнијем управитељима, обратило се људима, који стадоше разматрати на служење школе, не као на частну обичну обвезаност, већ као превалжно дјело специјалнога им служења. По томе, није довољно позивати се на њезин поглед као доказ права духовенства, већ је потребито измјерити као заслуге тога школско историјскога, како кажу, ништавила; школа је обвезана цркви; она је

¹⁾ Schmid, Gesch. d. Pädag. IV. 370.

²⁾ Seidenstücker. Ueber Schulemanicipation, oder Beulis и т. д.

њезина кћер, и то је правичност, али ко ће жељети, да би та кћер вјечито остала код своје матере и сматрала се не пунољетном? Сада насташе друга времена, према чему, напутак на прошлост историјску нема смисла³⁾. Гланцов у своје дјелу „Кришика школе“ доказује потребу одјелења цркве од школе начином, да је међу њима појам самога задатка образовања, он вели: „школа и црква“ стоји једна уз другу, но свака са својом особитом задаћом: школа има у виду формално образовање, црква идеално; постављати у зависиност школу од цркве, значи смјешавати двије различите ствари⁴⁾. Шлајхермахер говораше: „главни задатак школе састоји се у томе, да се од дјеце образује знанственост познавања свога дјела радиношћу у извјестној области. Религиозност није цијел школе; та је цијел наслеђена духовенством, и бијаху подчињена цркви. У данашњем времену школе нису позване састављати црквена уређења; младићство разматра учешће као саставну част обћине и цркве, прихвата учешће дјеце с тим, што они својим породицама добијају наставу од пастира обћине“⁵⁾. Др. Стефани, кога педагогика прославља као изналазца збуховнога метода у обуки писмености, говораше: „главно условље сретнога уљепшања васпитања да је то и тадај, када се оно буде сматрало самосталнијем стаблом државнога бића, и даду му сходно устројство. Но може ли се очекивати угнетење, када оно буде привезано за громилу обћенитијех организама цркве? Шта би пак рекли када би све васпитање обратили војницима, занатлијама? тако и религиозно образовање, само је част образовања, а не његова обћенита норма“⁶⁾. Противу подобнијех еманиципатора јавише се заштитници старога поредка према положају школе. Такви бијаху Золгер, Ото, Шот, Гјуфел, Крумакер, Шлегер, Крегеф, Горис, Грегф, Грајнрот. Суштина њиховијех доказивања може се свести следећим категоријама:

1) Црква има неодјелито божанско право на школу; она се оснива на ријечима Господа из-

³⁾ Voss, das d. Schulstand nicht d. Kirche и т. д. Franf.

⁴⁾ Glangow, kritik d. Schulen, Bremen, 1824.

⁵⁾ Schmidt, gesch. d. Pädg. IV. 373.

⁶⁾ Stephani, Grundlinien d. Staatserziehungswissenschaft, Erlang. 1836. Потанчине су изражене еманиципаторима у Strack, Stell. d. Kirch. и пр. 107.—108. и у Schmidt d. Ped IV. 369—373.

говореним ап. Петру: „паци јаганце моје“ (Јов. 21, 15), а ријечи Спаситељеве опет гласе на све апостоле: „Хајше научиште све народе“ (Мат. 28. 19.), — јест, школа је кћер хришћанске цркве по задаћи свога учења; устројство је школа и обвезаност пријамника апостолскијех као престојника цркве; 2) црква није самостална уредба подједнако са црквом, владом, породицом, већ је она искључиво уређење, цијел, која мора бити узета из опредјеленијех путова и самосталнијех института; шта може бити светије односно те крајње цијели, какову има у виду црква т. ј. вјечно спасење? Хришћанска влада, хришћанска породица нема ништа, не може цркви узети њезину мисију не одказујући јој њенога хришћанскога назначења? 3) Педагогичке способности у дјелу обучавања досижу се више техничкијем постањима, којима може бити способан сваки неразвијени и неспособни човјек; духовништво је дужно очувати своја управљачка права над школом, као представници истине, и као свега још много више образовања сталежа изједначеног с педагозима, исходећим из учитељскијех семинарија; 4) Треба цркви оставити њена историјска права; у то вријеме пак ни држава, ни породица, не мишљаху односо образовања, једна црква у својијем њедрима носаше свијетлост просвијетења; подизаше учione, сачувала је остатке древнога знања, помагаше подизати универзе; без цркве, не би било школе.

5) Идеја цркве обухвати собом све знање; свака наука треба да служи религији. Ипак, из тога не слѣди, да су све науке дужне служити богословљу; али је и свака наука дужна је бити религиозна, т. ј. водити је дужнијем путем и својој цијели, о којој трактира религија. 6) Ако би се одстранила од школе црква, с тим би сама важност убијеђења младога нараштаја подвргла се извијестној опасности стегом својственога образовања: у народној би се школи појавио индиферентизам, управа упуства антирелигиознога, отворајућег путању демократизму и социјализму, с тим сапутницима полаобразоване народне масе. 7) Није ли потребито разликовати већу од ниже народну школу; у првој је обвезна цијел науке; но само не искључиво могућој народној школи наука; т. ј. самостална анализа буди које сфере знања? тамо је могуће тек објаснење готове истине; и какова се пак истина човјечија може равнати са одкровењем? народна је школа дужна стати искључиво на религиозном образовању, слѣдователно је њезина свеза са црквом унутрашња, коју неможе никаква спољна снага раскинути: раздвојити је од цркве, што би значило раздвојити само живац существовања народне шксле.¹⁾

(Наставиће се.)

¹⁾ Те апологичке идеје бијаху особито распоштрте у Krummacher. D. Christ. Volkshule in Bunde mit d. Kirche. Essen, 1823. — у Gräfe, Schulrecht, oder das Verhältn. d. Volkshule nach innen und nusen. Quedlingburg. 1829.

Кумство при св. тајни крштења.

(Наставак.)

Древна је црква, опредјелујући особине кумова при крштењу у исто вријеме опредјелила и број кумова. Према *Бемер* и каже, да: *in primitiva ecclesia quot admissi (patrini), ignotum est*¹⁾, ипак то није могуће тачно опредјелити. За разријешење овог питања потребна су нам она факта и оне свједочбе у којима се спомињу кумови. Разматрајући их у опште, није тешко увиђети, да је у древној цркви свако лице имало једног кума. А да је заиста тако било, свједочи нам још и установа римског епископа Гигина,

која свједочи, да при крштењу може бити само један кум. Свједочбе даљних вјекова, потпуно су са овом установом сагласне, истина у неколико нејасније и неопредјеленије. Тако, при крштењу Елпидифора Картагенског, спомиње се само један кум — дјакон Мурета²⁾. У мученичким дјелима св. Себастијана, говори се, да је пресвитер Поликарп крстио шестдесет и четверо, којима је код мушких био кум св. Себастијан, а куме код

¹⁾ Augusti. Ibid. n. 341.

²⁾ *Виктор Улвички*: „De per seculum Vandal“. Lib. V. IX. „Nec dudum fuerat apud nos in ecclesia fausti baptizatus quem venerabilis Muritta diaconus de alveo fontis susceperat generatum“. Curs. Coml. Patrol. Ser. Lat. Tom. VIII. c. 246.

женских Беатриса и Луцина¹⁾. 22-им правилом сабора (по арапском бројању) Никејског, било је одређено: „мужеви да не држе дјецу женског спола или жене, а на исти начин и жена да не држи дјеце мушког спола“²⁾.

Паладије каже, да је Евагрије Понтијски био кум Руфину, правнику у вријеме царевања Аркадијева³⁾. У животу св. Епифанија примјећује се, да је неки Луцијан био му кум при св. Крштењу, а дјевица Вероника — кума његовој сестри⁴⁾. У дјелу: „О црквеној јерархији“ при расуђивању о томе, како треба приступати св. крштењу, зауставља се аутор и код кума и замишља га као једног⁵⁾. *Максим Исповједник* у својим примјетбама на ово дјело потпуно се слаже са овом свједочбом⁶⁾. У доцније вријеме ми најлазимо на јаснија и одређенија правила цркве, која одређују само једног кума. Тако у једном декрету Лава Великог ми читамо: „За примање младенца код крштења не треба да приступају многи, већ само један — или мушко или женско⁷⁾. У западној цркви у правилима сабора Мецког (Metensis) 888. год., била је међу осталим одредба, по којој није слободно, да при примању младенца код крштења приступају два или више људи, већ свакад један, због тога, што се у противном случају даје мјесто ђакону, а тајна губи важност. Јер, један је Бог, једно крштење, један и онај, који треба да прими младенца из извора — отац или мати

¹⁾ Martene: „De antiquis ritib.“ Tom. 1., ed. 1700, pag. 153

²⁾ „Can. Nicaeni LXXX. arabic.“ Harduin: „Acta concil.“ Tom. I., Par. 1715, col. 496: „Viri non teneant in baptismo feminas, neque mulieres teneant mares, sed potius mulieres teneant feminas et viri teneant mares.“

³⁾ Palladii: „Hist. Lausacis“, Cap. XII., Curs. Compl. Patrol. Ser. Graec., Tom. XXXIV., col. 1034.; у руском преводу: Паладиј Епископ Ђлоникиј: „Дјаконик“, суб. 1850, стр. 37.

⁴⁾ Bingham: „Antiquit. Eccles“, Tom. IV., Lib. XI., cap. VIII., § 9., pag. 298.

⁵⁾ „De Hierarch. Eccles“ cap., II., n. II., n. 5., Curs. Compl. Patrolog. Ser. Graec., Tom. III., col. 336. Сравни: „Пис. отц. и свит. цркк. отгол. к његол. когол.“ Том. I., стр. 34.

⁶⁾ Максим Исповједник: Scholia in Lib. de Eccles. Hierarch. Curs. Compl. Patrol. Ser. Graec., Tom. IV., col. 124.; у руском преводу: „Писанија отц. и свит. отгол. к његол. когол.“, Том. I., стр. 46., зам. 18.20.

⁷⁾ Gratian: De consecrat. Dist. IV., cap. CI., Curs. Compl. Patrol. Ser. Lat., Tom. CLXXXVII., col. 1832. „Non plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant, quam unus sire vin sivenulier. In confirmatione quoque in insum fiat.“

младенца.“⁸⁾ И тај се обичај строго одржао до X. вијека и тек од тога доба поче овај обичај древне цркве у западној цркви мало по мало да губи снагу.

Кад узмемо у обзир сва факта, која овдје изнесемо, увидјећемо, да је црква и у древна времена, — чувајући увијек благочиње, — тежећи при избору крштених кумова, у главном за тим, да би онај, који се кршћаје, био једног спола са кумом, а ово је опет једнообразно са фактом духовног сродства или у опште блиских моралних одношаја међу двама субјектима. Још бољи доказ за ово су свједоче, које смо износили из живота Епифанија и из апостолских установа. А најјасније о томе говоре оци Никејског сабора, који одлучно уствновише да: „мушки при крштењу не кумују дјевојкама или женама и обратно, жене да не кумују мушкима; но нека жене кумују женским, а мушки — мушким“, за то — као што каже аутор апостолских установа — „што је неприлично мушку гледати женску наготу“.

Сада нам још остаје, да разјаснимо питање, каквијех се обавеза примао кум у древној цркви? Одговорити на ово питање кратко и сигурно, није могуће због недостатка јасних и основаних свједочаба. Ако размотримо сам назив: „воспријемник“, то нам тај назив не ће ништа разјаснити. Грчка ријеч, која потпуно одговара називу: „воспријемник“ и којим се изразом служила и древна црква — ријеч: „ἀνάδοχος“ (од ἀνάδοχομαι), означава радњу, кад неко лице узима нешко на руке. Разумије се, да у преносном, моралном смислу „воспријемник“ означава лице, које се према својим обвезама појављује као јамац за вјеру крштенога лица а према томе и у будућем његову (младенца) животу као наставник или чувар његових моралних осјећаја. На тај начин кум је чувар вјере и морала крштенога. На оваку обвезу врло јасно упућују их слиједеће ријечи Августина: „Ја молим — каже он — да би сваки мушки и свака женска, која прима дјецу из св. бање, сваки пут кад наступи

⁸⁾ Concil. Metensis can. VI. Infantem nequaquam duo vel plures, sed unus a fonte baptismatis suscipiat Quia in hujuscemodi secta diabolo datur locus et tanti ministerii reverentia velescit. Nam unus Deus, unum baptisma unus qui a fonte suscipit, debet esse pater vel mater infantis.“ Harduin: „Acta Concil.“, Tom. VI., pars I., Par. 1714., col. 411.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

свијетли празник пасхе, сјећали се, да су они јамци вјере и према томе, да су дужни увијек опомињати своју кумчад на бригу о правој љубави, опомињати их, да чувају чистоћу, да чувају невиност до брачне везе, да уздржавају свој језик од рђавих ријечи и кривоклетства, да не пјевају саблазне пјесме, да не хране у своме срцу злобу и пакост, да се чувају од гатара и чаробника и свију ђаволских слугу, — треба да често иду у цркву, да би тако одржали вјеру православну, да не буду расијани, но да пажљиво слушају божанствене ријечи, да гостољубиво примају побожне путнике, и као што им је већ при крштењу речено, да перу ноге гостима, да са друштвом живе у љубави, а свештенике и родитеље да искрено поштују и љубе¹⁾. На другом мјесту он им такођер ставља у дужност, да и ријечју и дјелом поучавају своју духовну дјецу: чистоћи, смирености, мирољубивости и осталим хришћанским добродјетељима, те тако, да би могли кумови мјесто духовне своје дјеце при крштењу одговарати и одрећи се ђавола, гордости и свију дјела његових²⁾.

И акс је „воспријемник“ (кум) примао на себе овако велике обавезе спрам духовне своје дјеце, ипак он није био пред црквом одговоран

¹⁾ *Augustin: Serm. CCXVIII., n. 3., Curs. Compl. Patrol. Ser. Lat., Tom. XXX, col. 2071.*

²⁾ *Augustin: Serm. CCXVIII. „Ad competent“, n. 5. „Non solum exemplis, sed etiam verbis eos ad omne opus bonum admonere debetis: parecipue tamen, qui filios aut filias excipere religiosa amore desiderant, ut antequam baptizentur, et posteaquam baptizati fuerant de castitate, de humilitate, de sobrietate vel pace eos admonere vel docere non desinant et agnoscant se fide jussores esse istorum. Pro ipsis enim respondent, quod abrenuntiant diabolo pompis et operibus ejus.“ Curs. Compl. Patrol. Ser. Lat., Tom. XXXIX., col. 2243.*

у случају, да би духовно дијете (што се у древној цркви често догађало) његово у течају времена показало се због својих рђавих мисли и дјела, недостојно цркве, јер тада се кумчету приписивала непажња и немарност. „Кум јамчи за вјеру и побожност онога, који се крштаје а црква прима његово јамство у том смислу, да ће онај, који се крштаје, бити поучаван у истинама вјере и правилима морала у колико он буде имао способности, да поуку прима. И кум није одговоран, што при свој његовој вољи, труд му остаје неувјенчан успјехом“³⁾. Оно наше мишљење најјаче потврђује један факт, који се у историји цркве спомиње: „У вријеме вандалских гонења бјеше доведен на мучење неки дјакон Мурета пред познатог мучитеља Елпидифора. Овај Мурета бјеше кум при крштењу Елпидифору. Чим се Мурета појави пред лице мучитеља, извади комад платна, који му бјеше под хаљином сакривен и подера га пред очима свију, говорећи Елпидифору: „Ево твоје крштене пелене, Елпидифоре, заблуђели слуго! Оне ће се потужити на тебе пред Божијим судом. Ја сам их сачувао као свједочбу твоје покварености и вјечне осуде. Оне свједоче, да си изишао из бање (крштења) са мном потпуно чист.“⁴⁾

(Наставиће се.)

³⁾ РѢк. дла влк. паст. 1878., Нр. 50., стр. 567.

⁴⁾ *Victor: „De persecut. Vandal. Lib. V., cap. IX., Curs. Compl. Patrol. Ter. Lat., Tom. LVIII., col. 244. Haec sunt linteamenta. Elpidifore, minister erroris, quae te accusabunt, cum majestas venerit judicantim, custodientur diligentia mea ad testimonium tuae petitionis ad mergendum te abyssum putei sulphurantis. Haec te, infeix, immaculatum cinxerunt de fonte surgentem.*

Одговор на питање из пастирске праксе.

„Три*) су погребна, односно оијела: 1. По-сладкованіе мертвенноє мірскихъ тѣлѣхъ“; 2. „По-сладкованіе мертвенноє надъ скончавшимся свиѣнникомъ“ и 3. „Чинъ погребеніа млнческаго.“

Осим тога има: „Оуказъ о провожде-нии оусопшихъ на сѣбю пасхѣ, и во всю свѣт-лѣю недѣлю вивѣмый.“

*) Ја бих рекао четири, јер је брат, који пита, из-оставио погреб монашки: „Полсладкованіе нходноє мона-хоукоу.“ (Вел. Требник.) Писац.

Да ли се „на сѣбю пасхѣ, и во всю свѣт-лѣю недѣлю“ оијела једноко: и мирјанин, и свештеник и младенца? Ако не — у чему је и каква је разлика?“

Свети и велики празник васкресења доноси општу радост живима и мртвима. Небеса веселе се, земља се радује, празнује сав свијет видими и невидими, јер Христос уста, весеље вјечно¹⁾. Радост та

¹⁾ Канонъ. праздника.

избија у цијелом богослужењу празника. Може ли да буде већег весеља, веће славе за потомство Адамово, него када: „СМЕРТИ ПРАЗДНИЕМЪ ОУМЕРЩВЛЕНИЕ, АДОКО РАЗРШЕНИЕ МНОГѦ ЖИТИА ВЪЧНАГѦ НАЧАЛѦ“¹⁾?! За то је празник тај, по ријечима св. Јована Златоуста, залог мира, узрок помирења, истријебљење врагова, разрушење смрти и пропасти ђавола. Тога дана сједињују се људи са анђелима и узносе величанствене пјесме Богу²⁾. Има ли, дакле, ико разлога да буде невесео? Нема. Пакао враћа узнике, земља шаље погребене на небо их прима и продаје Господу³⁾.

Црква наша имала је све то на уму, кад је први пут наредила, да се из опијела, које се — по погребу — свршава на сам празник или преко цијеле свијетле седмице, изостави оно, чиме би се могло дати израза болу и тузи за умрлима. Погреб такав добива свијетли и торжествени вид, и за то је потребно, да се у поретку „послѣдованіа“ штошта измијени. Ето тако је постао: „Оуказъ ѿ проважденіи оусепшихъ на сѣшю пасхѣ, и во всю свѣтлшю недѣлю вываемы“, у којем „мало что ѿ обывнагѦ оусепшихъ пѣкніа поетса, величества ради и чести веселагѦ праздника...“

Овим сам хтио казати, да „оуказъ“ о коме говоримо, вриједи за свако опијело: *мирско, свештеничко, монашко и младеначко*. Но како је „оуказъ“ *један* а опијела *четири*, сасвим је природно, да се односна „последовања“ морају „указу“ томе *примјениши*.

Одговарајућ на горње стављено питање, послужићу се овдје преводом готовог одговора, оштампаног на рускѦм језику у једном индексу за рјешавање питања из пастирске праксе⁴⁾.

„Упоредимо, ради примјера, чин погребња свештеника са чином погребња умрлих на св. Пасху, и покажимо, што се у чину опијела свештеничког има измијенити ради славе самог празника, а што у њему има остати непромијењено. Само се по себи разумије, да почетак погребња свештеника, као и почетак сваког богослужења у дан св. Пасхе, има се примјенити слави празника Васкресења Христовог, и по томе почимаће се онако како је речено у чину погребња на св. Пасху. Послије „Благословенъ Богъ нашъ,“ мјесто „ТрисвѣтагѦ,“ „Христосъ воскресѣ“ и даље редом, као што показује чин погребња на св. Пасху, носећ тијело свештеника у паперту и пјевајућ канон празника: „Воскресеніа день...“ и т. д. све до апостола и еванђеља. По икосу: „Самъ единъ еси безсмертнй...“ и послије „Слицы во Христа креститесѧ...“ ваља, почињући од првога Апостола до самога канона, све читати и пјевати како је у чину погребња свештеника. Мјесто канона „Колною морскою...“ у том чину, ради славе празника, пјева се канон св. Пасхе, додајућ к томе по 3. и 6. пјесми оно, што је написано у опијелу свештеничком. По деветој пјесми канона празника долази ексапостилар празнични: „Плотію сншѣвъ...“ па онда све остало до краја како стоји у последовању погребња на св. Пасху, јер при крају у чину погребња свештеника има примједаба, које се односе на опијело мирско, а у погледу овога последњег има потанко и тачно изложено у „указу“ све оно, што се свршује од еванђеља па даље до краја.“

¹⁾ Исто.

²⁾ Слово 72.

³⁾ Св. Амвросије Медиолански. Слово 52.

⁴⁾ Скодъ указ. и замѣт. по копир. пастир. прак. стр. 234.; Рус. д. с. пост. 1878. г. т. III. стр. 310—312.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

И тако опијело свештеничко у пасхалну седмицу свршује се по чину погреб за свештенике, али са измјенама и ирмјенама ради славе празника, које ваља позајмити из „указа“. То исто вриједи и за остала опијела, која су у Требнику. И у

њима оно, што се башто односи на младенце ваља свршавати по извесном чину за такав погреб, а остало, особито почетак и свршетак, позајмљује се из чина погреб на св. Пасху.“

Јереј Светозар Грубач.

Одкуда то, да дан-дањи тако много Хришћана Господа не познаје.

Од Спликера дра филоз. и богословије. Превео с њемачког Милан Поповић, богослов у Рељеву.

Слава и хвала Ти, о вјечни, што си нам послао свога рођеног сина, да вјером у Њега добијемо живот вјечни. Ах, без Њега би нам дух био без свјетлости, наше срце без утјехе, наша савјест без умирења, наш живот без радости и наша тежња без наде. Он је пут, истина и живот, одејев твога величанства, који је рођен прије свију створова, пун милости и истине. Ти си Га дао нама за мудрост, правичност и светост и преко Њега си изнио на видјело живот и бесмртност. О допусти нам, да се све дубље и дубље удубљујемо у Његово божанско јеванђеље и у Његов свети живот, како би, удружени с Њиме, по свјетлости истине ходили и једном у твоју величанственост ушли.

Јован Крститељ није без жалости рекао, кад су му његови ученици навјестили, да Исус крети и стиче многе приврженике: Који се неба долази, тај је изнад свега и показује, што је видио и чуо; и Његово свједочанство нико не прима. Он је познао Господа у свој Његовој величини и величанству, знао је, да му је евангелије снага Божија, која чини блаженим све, који у Њега вјерују, преклонио се пред Њим, као најузвишенијим од свих посланика Божијих, као виновником и дароватељем правога блаженства, Господом неба и земље, у чије је руке небески отац поставио спас свијета. Па ипак нико није примио Његово свједочанство, ипак нико Га није познао у спасоносном достојанству, ипак ни сами Његови ученици нијесу знали Његову величанственост.

Што су Јудеји били тако зашљепљени према особи Исусовој, томе се не треба чудити. Они су очекивали и жељели моћног краља, који ће их као изабрани народ Божији подићи до

свјетске власти и обновити стари сјај јудејског престола и још више их подићи, који ће њихове освојаче, моћне Римљане, обвезати на послушност и тако име израиљево учинити великим и величанственим за навјек. Како су могли они познати у сиромашном, презреном учитељу Назаретском, давно жуђеног Месију и Господа? Како је Он могао, који није имао гдје главе склонити, који није тражио заједнице с великим и моћним на земљи, који је својим ученицима и приврженицима у овоме свијету обећао само сиромаштво патњу и невољу, само прогонство и презирање, само поругу и срамоту: Како је могао Он испунити таште снове њихове себичности, охолости и њихове охولة надутости? Што их се тицао свједок истине с ријечима вјечног живота? Што су они питали за обнављање свога мишљења, за поправљање свога живота, за оплемењење своје наравствене природе! Шта су имали очекивати од човјека, који се тако одлучно противио њиховим наклоностима и страстима, који је тако јако осуђивао шљепоћу њихова духа и тврдокорност њихова срца, и навјестио им, да ће неизостазно морати пропасти, ако се не окану својих лудорија, гријеха и заблуда и ако се поново не роде! „Опора је то наука, ко је може слушати!“ е тога је то била свеопшта осуда; па кад се Господ јасно и одређено изразио о сврси свога посланства, много се његових ученика удаљило од Њега и не шћедијаше с њиме ићи.

Зашто међу Јудејима нико није примио Његово свједочанство, даде се лако разјаснити. Према томе чудновата је појава, што их и дан дањи тако много, у сред хришћанске цркве Господа не познаје. Више од 18 вијекова постоји царство свјетила и истине, које је Господ осно-

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

вао на земљи и у дугом је току времена слао своје неизрециве благослове на јадни и притијешњени човјечији род. Све снаге таме, све снаге празновјерја, сва ненавидена невјерја, и сва пустошења дивље етрасти, сва харања празних времена немогоше да уздрмају то царство и да помуте свијетли сјај јеванђеља. У свима непогодама оно је све дубље и дубље захватало корјена у људским срцима. Господ је све обилније и благодатније развијао своје величанство пред свијетом и обистинио своје више поријекло, не само снагом Божијом, с којом је Он радио, већ и божанским дјелом, које је извршио. Сада би вољели да се кољена пресавију пред крстом искупљења, и да сви језици признаду, да је Исусе Христос Господ у славу Бога оца.

Нама је, благочестиви хришћани, потребно да испитамо узроке равнодушности и хладноће, коју дан дана тако много хришћана показује према своме Господу и учитељу. Ово ће бити поучно и као знак опомене не само за оне, који су слаби у вјери, већ и за такове, који мисле да су чврсти у истини, коју је Христос основао. Он, пред којим се савија наш род као пред својим избавитељем и спаситељем, коме је отац надјенуо име, које је изнад свих имена. Он нек нам допушти, да погледамо на Његово величанство и нек благослови овај час.

И не ђтк љидѣтитко Иванико, ђгда помаша жидоке ѿ Иерусалима Ирекеѣ и ликитшкѣ, да копрогатѣ его . . . Сѣа кѣ Видякорѣ бѣша шкѣ шнѣ полѣ Јурдана, идѣже кѣ Иваниѣ Крѣтѣа ((Јов. 1, 19—28.).

Висока озбиљност, с којом је Јован изишао из своје самоће, неустрашена искреност, с којим је он корио покварене обичаје и начела својих савременика, смјело мишљење, с којим је кажњавао тиранске злочине и пророчки дух, с којим је навјешћивао грозну несрећу а уједно и прави спас, све је то и најлакоумнијег довело да размишљава и да пажњу обрати на човјека, којег је цио живот нешто необично и изванредно показивао — због тога фарисеји, који имаћаху узрока, да се боје озбиљног и искреног свједока истине, послаше к њему посланике, да дознаду, какво је његово одређење и достојанство. С каквом смјерношћу и искреношћу говори Јован о себи и о својем одношају према Спаситељу. С каквим он самоодрицањем показује на онога,

за кога вели, да му није достојан одријешити ремење с обуће. С каквом светом радошћу гледа, слично побожном Симеуну, на дан искупљења, који му се приближује, и на Божијег посланика, који је наоружан снагом, гдје ступа међу грјешни народ! Ах, они Га не познају, не схваћају велику циљ његов посланства, не знају, да Он ослобођава од гријеха и даје вјечну срећу. Па чак и онда, кад је већ одавно засвједочио свој божански живот, кад је чинио знакове и чуда, и силније и дирљивије говорио од књижевника. кад је с добротинством обиљежио сваки корак свога живота, и тада Га не познаваху и вицаху у проклетој зашљепљености: Расни Га! Расни Га!

Од куд то, да и дан дањи много хришћана Господа не познаје?

Као у одговор на то питање, посветићемо овај час молитве. Многи Хришћани не познају Господа,

- I. Јер нијесу к њему долазили;
- II. јер живе само за земаљско;
- III. јер не појимају Његово Божанство;
- IV. јер неће да познају свој гријех;
- V. јер Му нијесу подражавали.

I. Ако испитујемо, од куд то дође, да тако многи непознају особу и достојанство Христово, наскоро ћемо наћи, да их њихово образовање и њив пријашњи кућњи живот није Христу приводио. Мора ли у нама Христово обличе бити и наш цио живот испуњавати и управљати, Он се мора с нама родити. Побожно хришћанско мајчино мишљење ваља да дијете однегује у пристојности и посјећању на Господа и да примчиво срце испуни с искреном љубављу према Ономе, који је нас љубио до смрти. Прије не свијет дође и хоће да посије коров у безазлено срце, небеско сјеме мора се укорјенити и сав простор запремити. Са светим животом, с Богу посвећеним живљењем, с чудним дјелима Господњим, млади се Хришћанин мора рано упознати и познавати Га и љубити као свјетило свијета. Тако ће му се душа нахранити духом Божијим тако добивају све мисли и осјећаји и жеље виши правац; тако он учи, како ће Бога наћи и помолити се к Њему и тада никаква непогода времена није кадра да сасвим угуши небеску ватру

коју је у њему с првим траговима његовог душевног живота вјера и љубав потпирила.

То је Христос добро знао. Ради тога Он је био велики човјекољубац, и велики пријатељ дјецe, с радошћу се сажe малој дјeци и рече ученицима, кад су хтјели да уклоне мајку, која се са својом љубазном нејачи примакла Спаситељу: „Пуштите дјецу, нек ми дођу, не браните им, јер такoвих је царство Божије, па ко не прима царство Божије као дијете, с оним чистим, невиним мишљењем дјетињим, тај неће никада у њега ући“. И Он положи руке на дјецу, благосиљајући их и љубећи. Као што врлина, тако и религија има сигуран улаз у безазлено, непокварено срце, и гдје се она настани, ту она спрема мирни, побожни живот у свој невиности и расположености. Ето тако је и мајка Христова свога Сина рано довела у светињу свога небескога оца; тако су и Јована високопомиловани му родитељи од дјетињства посветили служби вјечног; тако су побожно мишљење примили и сви племенити и добри у тихом кругу очинске куће.

Али ко у своје дјетињству није ама баш ништа о Христу чуо, ко не познаје значење тога светога имена, коме је закључано царство вјере а ко није осјећао благослове праве хришћанске љубави, како ће такав доћи до познанства и заједнице с Христом? У очинској је кући васпитан само за свијет и привикнут на угодност живота; он је научио, да у части држи само земаљска добра и спољашњи сјај, да тежи за добрим будућим позивом, да лукаво израчуна добитак и да људску милост задобије. За све се помно бринуло, само не за расвјетљење помраченог срца сунцем божанског откривења. Ружни су се обичаји, лудорије и гријеси јако дубоко укуријенили у подивљало срце, јер га никакво хришћанско одгајање није свјетовало, да своју вољу потчини божанској заповједи. Оцу је по свој прилици јеванђеље изгледало као лудост, а матери као саблазан. Дијете није нигдје видјело чистоћу обичаја, снагу вјере, истинито т ријечи и понизност срца у побожном животу.

Колико се предрасуда морају укинути, колико заблуда признати, колико начела промијенити, колико рђавих околности савладати, док се човјек исколеба из игре таштине и из метежа

земаљских тежња, док доспије до бољег увиђања и упозна оно, што му је од пријеке потребе! Колико се горких искустава, колико тешких губитака, колико дубоких понижења, колико неугодних путева у то убраја, док човјека, који о Христу не зна, к њему приведемо. Како се неки младић, у коме се једном пробудила тежња за вишим миром и за царством Божијим, окреће и одлази, кад му Христос рече: „Иди, продај све, што имаш и подај сиромасима, а за тим дођи и пођи за мном!“ Како неки Никодим, који у служби пролазног бића и у радости свијета не налази мира и у тихој ноћи, долази Христу и пита зачуђено: „Одкуда то?“ Кад Господ захтјева, да се он мора по ново родити.

II. Узмите у обзир и то, да тако многи живе само у земаљском а смисао су за више скоро сасвим изгубили. Јер живот већине људи тражи своје задовољство само у земаљском. Јер им је настојање и тежња искључиво на то управљења, како ће новац и добро стећи, веселе и задовољне дане прибавити, који олакшавају бриге и послове позива, како ће измишљеним насладама своја чула раздражавати и наслађивати, како моћ и углед стећи и муке и напоре отклонити. Све је то удешено за угодан и пријатан одношај према свијету и за спољашње здравље. Да се тако шта постигне, строгост се наравственог закона на све могуће начине ублажава, озбиљно захтјевне дужности запоставља, лакоумље и лудост извињава, жаока савјести отупљује, угледним се и моћним улагује, а право и закон извршује по начелима свјетске мудрости, гледећи при том на своју корист. Код таквог мишљења мора им изгледати све, што се односи на више, божанско и небеско, као лудост, сваки захтјев религије, који би могао огорчати љупкост и насладу живота, као саблазан, сваки побожни, који им говори о радостима унутарње заједнице с Богом, као занешењак, и ко више цијени право, истину и добродјетель, од свјетске користи, као претјеран кријепостан јунак.

Како се могу таква свјетска дјецa спријателити са Светим, који својим шљедбницима у дужност ставља, да озбиљно помишљају на спас својих душа, да се одреку свијета и његове сладости, да своје срце из темеља поправе, да врлини тешке жртве принесу и да најмилије на-

www.gone.vuguse, ако се противе начелим љубави, врлине и правичности? Он јавно изјављује, да нема новца и добра, да не даје ништа за чувствену насладу, да не прибавља свјетске милости и да земаљске великољепности не тражи. Како ће се овдја у једном смислу мислити на узајамно разумјевање, на искрену наклоност, на зајед-

нички живот? Ко је своју душу свијету преписао, тај не долази до познавања Господњег. Баш ради тога је Јован тако брзо и с радосним буђењем срца познао величанственост Исусову, јер му очи не бијаху зашљепљене свјетским сјајем, јер се он одрекао таште игре живота и једино је за тим тежио, што је тамо горе.

(Свршиће се.)

Српско побратимство у народним устима.

Написао: Петар Ст. Иванчевић.

Ста' га вила Богом братимити:
„Богом брате Краљевићу Марко!
Вишњим Богом и светим Јованом.“
Српска нар. pjesma.

I.

За побратимство знало се још и у XI. вијеку, а ни код једног народа није се тако одомаћило, као код славенског, а особито код српског народа.

У Босни поносној и Херцеговини кршној, веома је српско побратимство познато. Обдржава се између православнијех Срба, као и између браће Мухамедоваца. Ријеткост је, да Мухамеданац побрати католика или католик Мухамеданца. Православни Срби и Мухамеданци између се побрате се врло често.

По унутрашњости Босне побратимство је ређе бивало, него ли пограничним мјестима, као дуж србијанске, црногорске, далматинске, хрватске и славонске међе. Рекао би, е је и данас најчешће српско побратимство у Босанској Крајини, а у старо доба и по готово, кад је оно у Крајини било:

„С крви ручак, а с крви вечера,
Свак' кржаве залогаше жваће,
Никад б'јела данка за одморка“.

Или:

„Хеј, Крајино, крвава хаљино,
С тебе л' вазда започиње кавга,
Доста ли си мајка учв'јелила,
Српских мома у црно завила!“

У Крајини ако се Срби православне вјере између се побрате,, онда они иду свештенику, а овај онда лијепо побратимство сврши у цркви или у дому. Већином сам гледао, гдје многи метне астал на амвон и упали свијећу, па једном

дадне крет у руке, а другом свијећу, па онда прочита Богородичин „молбен“, дневни апостол и 4. васкрено еванђеље. Године 1893. дође ми дјевојчица од својих 12—14 година, по имену Стоја из села Кмећана, близу манастира Гомионице, и стане јој отац Ђуро у име њезино говорити: „Школнице (учитељу)! Ова моја шћерка побратимила је Јована Милаковића, три пута у сну, да ју одбрани од бијесна пса. И ево дошли смо теби, да нам кажеш, кад ћеш моћи свршити побратимство, јер ми најволимо, да ти обавиш побратимство?“ Обећах им у идућу недјељу. Они дођу манастиру у озимаћем руху, понијели су јела и пића, а посестрима своје побратиму Јовану (човјеку ожењену, од својих 22—24 године) и дар. Ја ти борме узем књигу „Живот и обичаји Срба Граничара“ од покојног проте Беговића, па ти, Србине мој, по оном споменнику (књизи), што је 1885. год. нађена у цркви у селу Липовчанима (крај Бјеловара) обавим побратимство. И у опште ја сам увијек по томе обреду „Чин братотворенија“ обављао српско побратимство.

Послије су се частили и метали софру. Од пола јела извади посестрима нову кошуљу и пружи је мени. Ја по обичају узем исту са вилцаном ракије, ракију пружим првome до себе, а кошуљу даднем другоме, који је вјешт приказивати, јер се том приликом приказује као и на пиру. Сви су рођаци и својат, који су се ту потрефили за софром били.

И Јован Милаковић звао је кући посестриму на част и даровао њу и опа јој.

У околини бањалучкој, у југо западним селима, и данас се обдржава обичај српског по-

wwww братимства. Око Бишћа и у опште у бихаћком округу дан-дани ријетко је побратимство. Мој пријатељ Петар Мирковић писао ми је и каже:

Јест, побро, ти си као дијете из бихаћке долине отишао у свијет, па тешко да си видио случај побратимства, ама има доста случајева, а бивало их је и више, све до окупације. Приповиједићу ти овај случај: „Ђевојка Петра (сад жена) из Рипча¹⁾, мени је непозната била, а она је мене познавала толико, колико су јој други казивали: то је „учитељ Мирковић“, и више ништа. Она усни сан, да је тјера велико псето, у близини тукао сам се ја. Она ме братими, да је одбрањим, и ја прилазим, па је као непознат одбрањим. Другу ноћ опет сања брат јој, играјући се на обали Уне, да упадне у воду. Опет угледа мене у близини, и моли ме и братими, да јој брата извадим из воде. Учиним јој и ту љубав, и брата јој извадим из воде. Трећи пут сања: Опасала јој се велика змија око врата и у томе страху опет мене види и братими, да је одбрањим, и те биједе курталишем је. Ђевојка је један дан са оцем дошла и донијела дар и милошту. Саопштила ми ствар и показала, да је рада побратимство свршити. Ја сам на то пристао. Прошле године у Притоци на Петров-дан тај чин свршио је добри поп Вајан (сад упокојени). Отац Вајан читао је молитву, вино и хљеб благословио и нама давао.“

II.

У кршној Херцеговини готово су обичаји једнаки, као и у Бос. Крајини. У многим стварима видио сам, е је Србин из Босан. Крајине сличан Србину из Херцеговине. Побратимство у Бос. Крајини утврђује се, кад се ко између се заволи, кад се хоће какво дјело у заједници да изврши, кад ко коме у изванредним приликама помогне у злу или добру, кад се два племена заваде, па их ко помири итд. Сјећам се из дјетињства, кад се Лазо Марић на Хргару код Бишћа завади са Луком Бојићем, због дјевојке Ђерића у Притоци. Нама су Марићи били кумови и мој покојни стриц поп Симо најприје их помири, а онда обави побратимство између обојице . . .

¹⁾ Овеће мухамеданско село са неколике српско-православне куће бливу Бишћа.

Исто се тако утврђује побратимство и у Херцеговини, као и у Крајини. Лука Грђић-Бјелокосић, који врло добро обичаје зна, писао ми је још у 1893. год., а сад и усмено казивао:

„Ма знаш, брате, да су Херцеговци као и Крајишници. Обичаји, говор и све једнако је

Побратимство и у Херцеговини обавља духовник, т. ј. ако се два Србина православне вјере побрате. Скупе се породице обојице побратима. После је обреда свештеничкога сви сједну за приуговорљену софру. Побратими сједну један до другог, па узгнру рукаве. Сад сваки на мишици десне руке иглом отвори крв и један другом лизне ту крв језиком, а за тијем се пољубе. Побратими се даривају оружјем, одерком и како који већ може . . .“

У Посавини бивало је, као и свуда у Босни и Херцеговини, од прије много случајева побратимства, а сад дух времена прориједио је и тај српски обичај, као и многе друге лијепе српске обичаје. Протопоп Васо С. Поповић још 1892. године пише ми:

„Оче јерођаконе! Побратимство познато је и амо свуда по Посавини (округу доњо-тузланском). Јест, али данашња олуја својом прашином затрпава све, што је прије 50—60 година било, па и српско побратимство ређе је данас. Око Брчког, веде, де се и данас дешавају случајеви српског побратимства. Ево ти једног случаја: Србин православне вјере, трговац из Брчког, причао ми је: „Једнога дана, прије годину дана, пошао ја рано у дућан, а један ме Турчин сретe, и пошто је Бога назвао и упитао се самном за здравље, поче ми причати, како је његова жена мене на сну побратила и то, вели, три пута у три ноћи, „а кад је, вели, већ и трећи пут, то сам дошао и молим те, да примиш побратимство?“ Ја му одговорих: „Примам, а како и не бих, кад је то нама и вама у закону?“ Он ме тада пољуби у руку, те се још и у образ пољубимо и бива један другом честитасмо. (То се је десило на сред чаршије, јер ме је ту срео.) Ја сам сјутра дан послао читав бошчалуц сестри. Кад последије једне недјеље ја баш дођох својој кући из цркве, а оно моја посестрица дошла и код куће ме са мојом женом чека. Открила се и пољуби ме у руку, па једно другом честитасмо. И она се од мене, као од брата, не крије

вити се покрива. Она је код мене дошла са својом сестричином (дјевојчицом) и донијела ми дар. Од тога времена та посестрима долазила је увијек мојој кући и није се од мене крила“...“

III.

Српско побратимство познато је свуда у Босни и Херцеговини и уопште, гдје год Срби живе, побратимство постоји. Та само је Србин кадар од небрата направити брата. Србин се је и обикао на ону српску: „На муци се познају јунаци“, а све, што Србин има, на муци је добио, па и своје српско побратимство.

Као што гођ мушки између се побрате се, тако се и женске посестрима. Особито дјевојке између се, а и мушки са женским побрате се. Прије ће се свадити рођена браћа, него ли два побратима. Чељад побратимова својатају се, једни другима иду на весље и жалост. Сматрају се као рођаци и не жене се између се.

Мухамедовци врло се често побрате са Србима правосл. вјере, и ту свештевик ништа не свршује, већ они се изгрле и изљубе, а касније шаљу један другоме дарове, један другоме одлази, чељад се између се пазе и не крију се Мухамедовке од свога побратима.

Врло се слабо и мало догађа (као што је већ речено), да се католик побрати са правосл Србином или Мухамедовцем.

IV.

Српске пјесме слове и зборе о српском побратимству— Ах, Србине брале, о чему твоје дивне пјесме не зборе? Српске пјесме, српски ум и разум, српски обичаји и карактеришу Србина и Србина Србини праве. Српска пјесма, српске јавор-гусле историја је Србинова! А:

„Хај, што Србин још се држи,

Крај свих зала —

Пјесма га је одржала,

Њојзи хвала! — рекао је наш Змај Јово.

И ево ти, Србине брата, неколико стихова српске пјесме, који се односе на српско побратимство! Својина је, Србине мој, твог витешког српског народа и из твоје је српске башче, па не замјери црнорицу Србину калуђеру, што овом приликом додаје српско цвијеће, а уз киту цвијећа српског побратимства.

*

„Ђе си Марко, мио побратиме?
Зар не видиш своје секе миле,
Своје секе нагоркиње виле,
Ђе ти цвили, кајно кукавица,
А преврће, кајно ластавица?“

*

„О Милоше, мој брате милосни,
Не рођени, кајно и рођени!“

*

„Мој Секуле, мој брате милосни,
Нерођени, кајно и рођени!“

*

„О Милоше, мио побратиме!
Ђе си, брате, ниђе те не било!“

*

„Мој Милоше, мио побратиме!
Не по једном, већ хиљаду пута,
Молим тебе и руку ти љубим,
Не пуштај ми делибаше Ибре!
Побратиме, не пуштај га жива,
Већ погуби душманина крива!“

*

„Богом брате, Милош чобанине!
Не ударај лаву огњевиту,
Не ударај по дебелу врату,
Већ ударај ноге по кољену!“¹⁾

*

„Богом вила Марка братимила:
„Богом брате Марко Краљевићу!
Пусти мене у планину живу,
Да ја тражим по гори лијека.“²⁾

*

„Виле моје посестрима драге!
Остав'те се јада жестокога,
Не стр'јељајте по гори јунака,
Док је гласа Краљевића Марка.“³⁾

*

„Јово, брате, жао ми је на те!
Моја драга оће поћи зате;
Не узми је мој по Богу брате!“³⁾

*

„Чујеш ли ме слатки побратиме,
Побратиме српска војеводо!“

*

„Побратиме, поп Каране Ђуро!
Хајде десно, а ја ћу лијево!“

*

¹⁾ Петрановић: Српске народне пјесме, књига III.
²⁾ М. Кордунаш: Српске нар. пјесме, књига II.
³⁾ Беговић: Живот и обичаји Срба Граничара.

„Браћо моја и дружино драга!
Виђе л' ико мога побратима,
Побратима Амелицу Триву?“¹⁾

*
„Ста' га вила Богом братимити:
„Богом брате Краљевићу Марко!
Вишњим Богом и светим Јованом.“²⁾

*
„Богом брате Краљевићу Марко!
Ил' не чујеш, ил не хајеш за ме?
Тешке сам ти муке допапуо,
Побратиме у маџарске руке.“

*
„Бе си брате Краљевићу Марко?
Кад ваљаде, тебе немаде!
Знаш, кад смо се брате побратили,
Једно другом вјеру zaloжили,
Када теби до невоље дође,
Да се сека у невољи нађе;
Када секи до невоље дође,
Да се братац у невољи нађе.“²⁾

¹⁾ Красић: Српске народне пјесме старијег и новијег кова, издање 1887. год.

²⁾ Вук: Српске народне пјесме.

*
„Барјактаре, слатки побратиме,
Нерођени, баш к'о и рођени,
Сада ми се у невољи нађи,
Ја л' помози мени, ја л' Гаврану.“

*
„Ој, по Богу брате момче младо,
Нит' сам вила, нит' сам утворица,
Вен сам Злата Плочанин Алаге.“³⁾

* * *
Србине брате, Србине јуначе и витеже!
Ево ти убрах и ову киту српског цвијећа, а из српске башче. Та кита српског цвијећа јест: „Српско побрашмство“. Ту киту српског цвијећа пресадих и усадих опет у српску башчу, т. ј. у српску књигу — наш бива „источник“; не би ли се ту ово српско миље и босиле очувало од данашњег мраза и снијега!

У Јајцу, 1897. године.

³⁾ Херман: Народне пјесме у Мухамедоваца у Босни и Херцеговини, књига I.

Древна слика св. Бориса и Глеба.

Приопчио уз минеј Вид. вит. Вулетић-Вукасовић.

(Наставак).

Ѣклеветани вѣша љногдѣ кѣ великомѣ князю кѣевскомѣ мѣхѣилѣ љзаславичѣ сѣлато-пѣлкѣ двѣ мѣжи неповинно. Князь же ѣмал вѣкрѣ ѣволганѣю, ни разсмотрѣвѣ, ѣже ѣ ни хѣ поѣстиниѣкѣ, повелѣ ѣвоѣ хѣ мѣжѣи тѣ хѣ ѣклеветанных хѣ, желѣзными ѣковѣвшие верѣгами, во-врѣши вѣ темниѣ вѣ вѣшгородѣкѣ. Та же во љных хѣ многих хѣ дѣклѣ хѣ, во ѣуправлѣнии кня-жѣнѣа своѣгѣ ѣупражнѣлѣсѣ, завѣи ѣ ѣнѣ хѣ мѣжѣ хѣ вѣ темниѣ вѣврѣженных хѣ. Ти же не малѣе врѣмѣ прѣвѣша ко ѣузах хѣ, ѣ всѣ хѣ сѣще ѣстѣвлѣни љ завѣени, ни ѣкѣдѣ љмѣще надѣжды свокождѣнѣа своѣгѣ: вѣдѣще же вѣ вѣдѣ хѣ сѣщымѣ вѣти скѣрых хѣ помѣщникѣ вѣ стѣ хѣ мѣникѣ корѣса љ глѣва, на ни хѣ по вѣкѣ надѣждѣ возложѣша, љ призывѣ хѣ тѣ хѣ вѣ молѣтва хѣ своѣ хѣ, љ по всѣ недѣкли по-

давѣ хѣ стрѣжѣ своѣмѣ цѣты, да, просѣорѣ љ свѣщымѣ кѣпѣивѣ. Ѣнобитѣ вѣ цѣрковѣ стѣ хѣ мѣникѣ. Мнѣгѣ же врѣмени прѣшѣдѣш, љ тѣм хѣ вѣ велиѣкѣи печѣли љ тѣ хѣ сѣщымѣ, вѣ нѣцѣ нѣкѣдѣ ѣвишѣлѣ љмѣ вѣ сѣнномѣ видѣнии стѣи мѣници корѣсѣ љ глѣвѣ, љ прѣломѣша ѣкѣ вѣ љ хѣ. Ѣгдѣ же мѣжи тѣи ѣ сна воспрѣ-нѣша, ѣдинѣ ѣ ѣвѣ ѣ ни хѣ на своѣмѣ мѣстѣ вѣ темниѣ вѣврѣтѣсѣ, ѣвѣчѣ вѣзѣ ѣкѣ вѣ: ѣ дрѣгий ѣврѣтѣсѣ вѣкѣ темниѣ лежѣщѣ, љ ѣкѣ вѣ ѣгѣ сокрѣшѣны, такожде љ дрѣга ѣгѣ ѣкѣ вѣ прѣломлѣны при нѣмѣ лежѣ хѣ: темниѣ же за-творѣнна тѣвѣрдѣ, ѣкоже љ вѣкѣ, љ запечатлѣнна зрѣшѣсѣ. Костѣ вѣ ѣвѣ ѣжѣсѣнѣ мѣжѣ тѣи, возвѣдѣи темниѣнаго стрѣжа, љ вѣстѣ стрѣжѣ вѣ великомѣкѣ стрѣскѣ љ ѣжѣсѣкѣ, ѣудивлѣлѣсѣ, кѣкѣ ѣузнѣкѣ љзѣде љзѣ темниѣ, дѣврѣмѣ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
сбѣрымъ твердѣ заключѣннѣмъ и запечатлѣннѣмъ, и печатѣ вѣше цѣла. И вопрошаше того: какѣмъ изѣде; онъ же глаголаше: иступите мѣ перѣче въ церковь на оутреню, да поклонѣса стѣмъ чюдотворцемъ корисѣ и глѣва и лобызѣю стѣмъ и хъ ковчегѣ, и потомъ исповѣмъ, кѣмъ. Шедъ же въ церковь съ стражемъ падѣ предъ косягами стѣхъ, велегласно возсылаѣ благодарѣнѣе своводителемъ своимъ чюдеснымъ, стѣмъ страстотерпцемъ ромѣнѣ и давидѣ. Таже костаѣ, нача предъ всѣми сказвати ѡ своѣмъ свовожденѣи сице: спѣрымъ

намъ въ темницѣ видѣхомъ въ видѣнѣи, ѣкѣмъ внезапѣ ѡдѣтъ вѣсть покровъ темничнѣи, и оузорѣхомъ стѣхъ мѣниковъ корисѣ и глѣва свѣше приходящихъ къ намъ и глаголющихъ; почтѣ здѣ превьете; и ѡвѣщахомъ имъ: такѣмъ вѣдѣсть кнѣжа, но неповинно ѡклеветѣни ѣсмы. Рѣша же стѣи: се мѣмъ прѣидѣхомъ своводити васъ изъ темницы, понеже вопѣте къ намъ. Таже рѣкоша ко единому мнѣ: тѣмъ ѣкѣмъ иди въ церковь на нѣшѣ и повѣдай, ѣже

видѣши нѣкѣ, а сего бодрѣга твоѣго ѣкѣмъ мало вѣрна ѡставлѣемъ ѣще въ темницѣ, ѣбѣче ѡ оузѣ разрѣшѣемъ: на наказѣнѣе же мало вѣрѣмъ ѣгѣ и на оуверѣнѣе пробѣмъ, понѣсѣемъ на него сѣкѣпотѣ ѣчию на времѣ: мѣже нѣкѣ ѡходимъ до грѣческѣи землѣ, и по трѣхъ днѣхъ пакѣ сѣмъ прѣидемъ и сотворимъ ѣгѣмъ прозрѣти. Пондите же потомъ ѣба къ кнѣзю и глаголите ѣмъ: почтѣ такѣмъ сѣкѣ творѣши, не разсмотрѣвъ истинѣ, мѣчѣни людѣи неповинно: ѣще въ томъ не испрѣвишѣса, то мнѣгѣмъ сла

ѡвѣдѣтъ тѣ. Такѣмъ изглаголаше къ намъ стѣи, невѣдѣни вѣша. Изъ же (речѣ свовожденнѣи оузникѣ) по таковоѣмъ видѣнѣи воспрѣнѣвъ ѡ сна, не вѣмъ, какѣмъ ѡвѣрѣтоша вѣкѣ темницѣмъ лежѣмъ, и оузы моѣ и дрѣжнѣи сокрѣшѣны и при мнѣ положѣны; и ѣще хѣщете извѣститѣ оуверѣдати и оуверѣритѣса ѡ глаголемыхъ мнѣ, то градѣте къ темницѣ. И идоша съ нимъ всѣ кѣвши въ церкви: и видѣша двѣри темничнѣи и печѣти цѣлы, ѡкѣвы же вѣкѣ лежѣмъ преломѣннѣи, и оудвишѣса прославиша вѣа. Возвѣстиша же то ѣкѣ старѣ-

ишнѣмъ градскимъ, и пришедше тѣмъ ѡвѣрѣкоша дрѣгаго оузника сѣдѣща вѣкѣ ѡкѣмъ, сѣкѣна же ѣчию, и ѡбѣтѣиша ѣкѣмъ изъ темницы. Бѣ же дѣнь четвѣртѣкѣ, и пришедше ѣба къ церкви мѣниковъ стѣхъ, не ѡхождаѣхъ ѡ неѣ даже до днѣ недѣльнаго, благодарѣще ѡ свовожденѣи, прозрѣнѣи же ѣчесѣмъ ѡсѣкѣннѣмъ просѣре. Бѣ дѣнь же недѣльнѣи сѣкѣнѣи онѣи мѣжѣ, припадаѣмъ ко грѣбѣмъ стѣхъ, молишѣса съ вѣлѣннѣмъ

воплѣмъ, ѣкѣмъ стѣжити кѣнѣкомъ ѡ вѣплѣгѣ и глаголати: ѡведѣте сѣкѣнѣа того ѡсѣдѣ: ѣко пѣкѣнѣи невозмѣжно, воплѣю ѣгѣмъ пѣнѣи ѡгладѣишѣи. ѡбѣче ѣнѣи превѣсть припадаѣмъ и вѣдѣсѣ, и вопѣмъ къ стѣмъ: помѣдѣте мѣ, чюдотворѣи стѣи, просѣкѣтите ѣчесѣмъ моѣ, ѣкоже ѡвѣкѣстѣса. Таже внезапѣ ѡвратѣса къ нарѣдѣ, возгласѣ глагола: взыкѣйте: гдѣи, помѣдѣи, и смотрите мѣтъ вѣжю и чѣдо стѣхъ мѣниковъ, се во видѣсѣ. И вѣша ѣчи ѣгѣмъ здравѣ, ѣки никѣлиже сѣкѣпѣи и вѣкѣзни имѣвѣ

Тогдѣ вси великими гласы прославиша
вѣа ѿ стѣхъ страсотѣрцевъ ѿ чюдотворцевъ
руссійскихъ. Идоша же мѣжи тѣи къ князю
михаѣлу свѣтополку ѿ всѣхъ вѣдѣннаѣ ѿ сла-
шаннаѣ ѿ сотворшаѣса ѿмѣ подроувиѣ ска-
заша. Князь же оудивѣса ѿ оужасса ѿ пре-
славноѣ томѣ чюдесѣ, исправи себе ѿ тогѣ
времени, ѿ нескоруѣ ѣмлаше вѣрѣ клеветѣмъ, ни
предавѣше на казнь безъ разсмотрѣнѣа ѿ ѿз-
вѣстнагѣ испитанѣа ѿ истинѣ: къ стѣмъ
же мѣннкѣмъ частѣ въ кѣшгородѣ прихож-
дѣше, ѿ съ любовію поланѣшеса чѣтнѣмъ ѿхъ
мощѣмъ.

Етъ великоруссійскомъ славномъ градѣ
владѣмирѣ залѣсскомъ княжествѣющѣ всеволодѣ
борьвичѣ, вѣнкѣ владѣмира мономаха, восташа
на него два пламѣнника ѣгѣ, мстиславъ ѿ

ѣрополкѣ ростиславичѣ, ѿже прѣйдѣша ѿ вели-
кагѣ новѣграда, прѣзвани бѣвше тайно ростѣв-
цами, ѣже княжествовати оу нихъ. Тѣи воз-
двѣгшеса рѣтѣю, поидѣша на всеволода дѣдѣю
своегѣ ко градѣ владѣмирѣ, хотѣше ѣгѣ ѿ ѣте-
чества ѣгѣ ѿзгнати, севѣ же приворѣсти власть
большю. Бѣвшеѣ же врани велицкѣѣ ѿ ѣкоѣхъ,
стрѣнѣ, пораженѣи бѣша ростиславичѣ ѿ всево-
лода, ѿ живыѣ ѣты ѿ во градѣ владѣмирѣ при-
ставивѣ стражы, пошѣсти ѿмѣ ходѣти по волѣ
Владѣмирѣ же видѣвше князѣѣ тѣхъ ѣтѣхъ
не въ темниѣхъ посаженнѣхъ, но ходѣшнѣхъ
по волѣ, сотвориша молѣвѣ, ѿ прѣидѣша на двѣрѣ
князѣа своегѣ всеволода со ѣрѣжѣемъ, восклицѣ-
юще ѿ глаголюще: почтѣ, княже, держиши врати
наша не во ѣззахъ, но свѣбѣднѣ; либо смѣртѣю
казни ѿхъ, либо ѣслѣпнѣ, ѿли намѣ дѣждѣ ѿхъ

(Свршише се.)

Кратка поука о хришћанским дужностима.

Говорио у коњичкој срп.-прав. цркѣи на Петров-дан, на литурѣји 1897. Вид. Парезанин пресвитер.

Во имя отца и сына и кагѣгѣ Духѣа.

Благочастива и любазна браћо и сестре!

Данас светкујемо празник св. врховних
апостола Христових, *Петра* и *Павла*. Зашто
светкујемо? Зато, драга браћо, јер су они, испу-
нивши Христово посланство међу људима на
земљи, узвишли на небо и стали близу пријестола
и славе свемогућѣа Бога на небесима, па се
одатле моле Христу Богу за све људе на земљи,
који право Бога вјерују и поштују. Осим тога,
што су научили многе народе да вјерују *Исуса*
Христа; проповијѣдањем св. Јеванђелија и чињѣ-
њем чудеса помоћу своје вјере и љубави наспрам
Христа Бога, и подносили сваке муке, као: труд,
срамоте, гоњѣња, укорѣ, бијѣња и разна страдања,
па су најпошље и живот свој завршили муче-
ничком смрћу: Петра су па крѣт, стрмоглавице,
равапѣли а Павлу главу осјекли у Риму непри-
јатељи Христове вјере и науке.

Тако су прошли и остали сви апостоли
Христови. Сви су вјером побѣјѣдили царства,
учинили правду, добили обењања (Јевр. XI., 33.)

Будите и ви вазда тврди у вјери својој и
љубави према Богу. Љубите Бога свом душом
својом, свијем срцем својим, свом снагом и мисли
својом; љубите Га као што Га је љубио и апостол
Петар, и говорите као и он: Господѣ ти све знаш,
да те ми љубимо. Вазда у свему се ослањајте на
вољу божју и у свему нека вас кријѣпи вјера у
његов промисао, па нека вас та вјера у срећи
радује а у несрећи тјѣши надом на бољу срећу.
Долазите чешће у цркѣу, кад год се служи св.
служба божја, да се у њој Богу молите и учите
правилима владања хришћанског. Ни мало није
лијѣпо ни угодно пред Богом, ди вам је цркѣа
празна, кад се у њој св. литурѣја служи, а ви
да се тада налазите по теферичима, по меха-
нама и дућанима, и осталим мјѣстима.

Сваки човјек има свог анђѣла хранитеља,
но анђѣли редовно и сви долазе у цркѣе, кад
се год у њима литурѣја служи, да преду-
срѣтају невидимог Цара царѣва и Господара
господара, т. ј. Господѣа Бога, који тада невид-

љиво силази на св. пријестоле у олтарима црква својих.

О, кад би се тада ко год нашао чиста срца, који у свему угађа Богу, па да завири у цркву и види у њој све саме силе небесне — анђеле, ће се Богу моле за људе, који су заборавили цркву своју и за њу немаре, да се на њих смилује, па да им опрости грјехове тешке!

А шта би тада видио покрај оних људи, који нијесу дошли у цркву, да се Богу моле са анђелима, хранитељима својим? О, страхота ме хвата, и кад помислим, с ким се тада друже жалосни, таки Хришћани и Хришћанске! Страх и ужас хватају ме, кад помислим на ријечи једног праведника, који овако вели: „Пошто анђели хранитељи оставе људе и оду у цркву да предуспретну Бога у олтару, одмах иза њих дођу к људима зли духови — нечастиви ђаволи, којима Бог допусти власт, да тада са таким људима могу чинити шта год хоће!“ — О, тешко свакоме томе, ко дође под власт ђаволску, јер га ђаволи, по својој нравици, наводе на гријех, а од гријеха долазе разне болести па за њима смрт, не само тјелесна но и душевна.

Ето видите ли, браћо, колико Богу гријешите и зла себи и својој добру чините, кад у цркву не долазите. Него долазите у цркву, и у њој се Богу молити заједно са анђелима, па вас они неће никад остављати ни ђаволи над вама власти имати, но ће Бог и анђели вазда са вама бити и рука Господња биће на вама, па ако кад и прођете посред сјена смртнога, не бојте се зла, јер је Господ с вама, жезао Његов и палица Његова тјешће вас¹⁾.

Одбаците од себе неваљале навике: свађу, освету, крађу, лаж и клевету, бијење и све, што вас на гријех наводи, а живите вазда с вјером у Исуса Христа, а тада ће Христос живјети у вама, као у апостолу Павлу. Ја више не живим — говори апостол Павао — но живи у мени Христос; а што живим по тијелу, живим вјером у Сина Божијега²⁾. Као што је мртав сваки, који не вјерује Христа, и он није његов. „Ако ко духа Христова нема, он није његов“³⁾. „А онијем, који вје-

рују, све иде на добро“⁴⁾. Вјерујући у Исуса Христа, који нас је све привео к Богу, да будемо права чеда божја, слушајте и испуњавајте закон божји и Јеванђеље, које говори духом божјим, па ћете тада бити синови божји⁵⁾; јер вас је Христос избавио својом божанственом крвљу и усинио своје оцу небесноме.

Исус је Христос прави и истинити Бог наш, а по Христу се ви зовете Хришћани. Па за то живите онако, како би достојно могли носити на себи име Христово. Немојте никад заборавити да ћете сви на страшном суду изићи пред Господа Исуса Христа, ће ћете морати давати одговора за своја дјела и помисли, што сте учинили и помишљали, док сте живи били на земљи. То памтите па не ћете гријешити, кад знате, да ћете за добра дјела примити живот вјечни, а за зла и Богу мрека дјела — муке вјечне.

Љубите један другога као што Христос љуби вас и заповиједа, да љубав буде међу вама⁶⁾, јер ништа нема боље ни љепше, но кад браћа живе у љубави и слози⁷⁾; а ви сте сви између себе браћа, јер сте синови једнога Оца — Бога. А ће је љубав и слога, тамо је и Бог, а ће је Бог, ту су и анђели, хранитељи наши, који нас ода зла одвраћају а на добро упућују; дакле, ће је слога и љубав, тамо је благослов божји, тамо је срећа, напредак и благостање. Помишљајте вазда на то, да неслога и раздор воде у несрећу и пропаст породице, друштва и читаве народе. Немојте заборавити да је народ српски због неслоге и раздора био изгубио слободу и пао у петвјековно ропство „од онога дана чемернога, кад је српско пропануло царство, на Косову пољу јадовиту“. — О, колико ли су наши праједови, ђедеви, очеви и браћа пролили своје крви и оставили драгоцене жртава на бојним пољима у непрекидној борби с непријатељем својим и часног крета, а све за изгубљену неслогом и издајством слободу своју! За то данас, кад стојите у слободи жељеној, под моћном заштитом најмилостивијега цара и краља нашега Франца Јосифа I, будите опасани и братском слогом и љубављу.

¹⁾ Ис. 22.

²⁾ Галат. II, 20.

³⁾ Рим. VIII, 9.

⁴⁾ Томо, 29.

⁵⁾ Рим. V, 1.

⁶⁾ Јован XV, 12.

⁷⁾ Ис. 33.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Вазда задовољни будите с оним, што вам је дао Бог, радећи на поштен начин да и више стечете и имате. Млађи слушајте старије, а старији учите млађе вјери и закону божјему и уљудном понашању према свакоме, Мужеви и жене живите у слози и љубави између себе и једно друго испомажите у свему, чувајући вјерност супрушку до гроба, јер сте дужни једно другом. Сви, и старији и млађи, слушајте и поштујте власти своје, јер су власти од Бога постављене, и нема власти, која није од Бога. А кад власти своје слушате, онда слушате и љубите и цара свога, који вас све подједнако очински љуби. Све што је ваше као: вјеру, народност, обичаје, светковање светаца и друго др-

жите и чувајте, а туђе не дирајте, но поштујте. Особито држите и чувајте своју свету вјеру православну док год сте живи. Држите је онако, како ју је усвојила, изложила и протумачила источна православна црква.

Ето тако радите, па ће ваше светковање Богу угодно бити, а св. апостоли Петар и Павла умолиће Господа Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа, да вам пошаље благодати и моћи небесне, како би могли потпуно одржати своју вјеру, као што су је они очували, и поживљети дуго у повољном здрављу и благостању као права, побожна и вјерна чеда своје матере цркве и своја прејаснога владоца, Његова Величанства цара и краља Франц Јосифа I. — Амин.

Говор на св. Саву 1897. год.

Пута што води у живот, ти си био наставник и учитељ; јер како си дошао из Свете Горе кући назад, просвјетлио си чистим српским православљем твоју отаџбину тако си ти духом светим породно и као маслинова дрва, насадио си ново освећени род и народ твој, тебе дакле као дионика престола, апостола и светитеља шгујући, молимо да нам у Бога испросиш велике милости! (Тропар).

Овако данас поје и пјева светим Савом утврђена црква српска по свима крајевима ће живи нашега народа живот и род, па и ми ево шњом заједно као права чеда у једној истинитој и народној нам цркви — његовој — појимо — радујемо се и величамо заслуге и радове светитеља нашега Саве, који је светијем радом својијем, први савио гњездо и расадник просвјете нам, из којег излећеше тићи соколови, који раширише крила просвјете по цијелом нашем народу, и створише нам бујни народни живот међу осталијем народима — створише велим просвјету нам милу — а на твору и дјелу милије нам славенскијех апостола Кирила и Методија, и отворише широм врата оваковијем расадницима просвјете — школи — у којој ево и ми као и остала браћа наша данас славимо првога срп. просвјетитеља и учитеља Саву!

Ко је био светитељ Саво — нећу вам говорити, јер држим, да вас мало има, који неби познавали сина Немањина Растка, који замјени сјај краљевски са испосничком ћелијом свето-

горском, круну одбаци — а узе на себе мученички подвиг — и светитељски вијенац.

Нећу вам говорити, о његовом светом раду на пољу црквеном, само ћу вам нагласити, да је он цркву српску учинио независном од цариградске, и тако утврдио темељ народнога нам цркв. просв. живота. Нећу вам казивати часова његовога труднога и брижљивог живота, и путовања по светој земљи, тражећи извора животнијех из којих тече вода просвјете и науке, само вам морам нагласити, да је он као вриједна пчела, покупио и прегледао напредак и просвјете темеље у другијех народа, па онда полетио као муња у своју отаџбину и тамо установио цркве и школе те просвјетне расаднике. Нећу вам казивати његовога напорнога рада око измирења завађене браће, на очиним моштима, јер вам је то познато, али вам морам нагласити његову велику љубав, према народу му из којег је потекао, а из те љубави, ницаху у срцу његову плодови мира, љубави и слоге братинске, које је он врлине пресађивао и у срца другијех, без којих, знадијаше он, неможе бити среће народне и напретка. Нећу вам велим о том свем говорити, само ћу овђе истакнути важност школе и просвјете, којој дачас славимо патрона т. ј. крсно име њено св. Саву.

Сврнемо ли погледе наше у прошлост, наћи ћемо, да су у оно св. Саве вријеме биле про-

свјетне прилике наше врло јадне и кукавне, неуки учитељи, мајке, псалтирци свештеници и самоуци ђаци по манастирима, слијепци са гулама о славама и скуповима манастирским, то су биле живе школе онога времена, из којијех се је породило будући т. ј. данашњи просвјетни живот, који ево озарен напредном педагогијом и наставним начелима, а разгријан на сунцу слободе, коју ми уживамо под моћним окриљем милостивог нашег господара и владара Франца Јосифа I. и Његове човјекољубиве владе, која данимице отвара, зида и прави овакове просвјетне расаднике, училишта сваковрсна, гимназије и друге просвјетне заводе, којима се утире пут бољем и сретнијем будућем животу народа наше миле отаџбине. —

Школа, и једино школа само у данашње вријеме најсигурније је средство за стварање среће човјекове, али само таква школа, која је везала руку по руку са црквом, својом посестримом, без које би овај свијет био: „очајна пустиња људског лутања без Божијег кажипута, долина свакојакних биједа и невоља без утјехе, сиње море самих бродолома без луке и пристаништа, зарасла шума забасалих путника без свјетлости — кад га неби пугем загушене честе варљивих свјетских искустава озаравала луча вјечне истине

с неба на земљу и вјечнога пута са земље на небо“.

Тако би била пушта школа без цркве. „Она неби могла задовољити човјечјег срца у тијесним границама овога свијета, његовог скученог знања и искуства, нити би могла без цркве пробити кроз међу и загледати у дубље тајне кратког човјечјег ума, што би без цркве могла утјешити јадног човјечјег срца, на очигледу толиких гријехова у слатком благовању, и толиких добродјетели и врлина у најтежем страдању њиховом“.

Школа и црква, два су то ока души и срцу нашега живота, љубимо их као зјенице у глави, јер кад се оне склопе и затворе — вјечнаја памјат среће и напретка нашега народа!

И на чувању овога аманета св. Саве од такве вјечне памјати, будимо сви једно, у једној мисли у једној љубави и надежди, као једно племе и као једна породица св. Саве, и са таким радом и јединством најбоље ћемо његову успомену прославити. А ми то можемо, јер имамо за домаћина и господара Његово Величанство нашег премилостивог цара Франца Јосифа I., који се очински брине за све своје вијерне поданике — и даје им прилике, да се опросте мрака, а да их обасја свјетлост истине. Амин. П. Ј.

Ријеч на Ускрс.

Христос воскрес!

Богољубни Хришћани!

Светкујемо данас дан светог васкресења; побједну пјесму пјевамо! Пасху празнујемо! Па буди и мени дозвољено, да вам коју рекнем поуке ради на данашњи благи дан.

Но што да вам речем?!

Светост празника и величина дана данашњега, а у неколико и потреба времена захтијева, да вам коју речем о самом Господу Исусу Христу, који треба да је предмет славе наше увијек, а особито на данашњи дан. Хоћу, да вам говорим о Његовом божанском и човјечанском јестаству — или природи.

Господ Исус Христос по бићу Своме је — Бог и човјек — Богочовјек. Тако нас учи св. вјера наша, . . . тако нас учи св. црква наша.

Јер кад Он не би био Бог, не би Његово зачеће Арханђео Гаврило навијестио ни Га назвао Сином вишњега; а кад Он не би био човјек, не би казао Дјеву Марији: и зачисти ко чркт и родиши Сына. Кад Он не би био Бог, рођење Његово не би прославили кој небесни нити би му звијезда са истока довела волсве на поклоњење; а кад не би био човјек, не би се родио, као што се рађамо ми, и не би легао у јасле. Кад Он не би био Бог, не би Га праведни старац Симеон узео у наручја и назвао Спасением; а кад не би био човјек, не би био обрзан и посвећен Господу. Кад Он не би био Бог, не би га на Јордану и Тавору глас Бога Оца назвао Сином Својим вазљубљеним; а кад не би био човјек, не би се крстио од Јована. Кад не би био Бог, не би заповједао вјетру и олуји; а кад не би био човјек;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

е би починуо у лађи и дао се од ученика будити. Кад не би био Бог, не би изгонио бијесове, не би лијечио болне, не би давао вид слијепима ни повраћао живот умрлима; а кад не би био човјек, не би осјећао глади и жеђи и не би требао одијела и склоништа, нити би тражио мира и покоја и скривао се испред злобе и насиља непријатељскога. Кад Он не би био Бог, не би послје тридневног лежања у гробу васкресао из мртвих; а кад не би био човјек, не би страдао и у највећим мукама умро на крсту Голготском. Кад не би био Бог, не би дошао кроз затворене двери међу апостоле; а кад не би био човјек, не би имао рана на тијелу Свом нити би их показао апостолима, и не би јео пред њима. Кад не би Он заиста био Бог, не би се вазнео на небо; а кад не би био човјек, не би Га пратили ученици до горе Јелеонске! Дакле је Исус Христос прави Бог и прави човјек!

Као Бог има Он божанствену природу, божанствена својства, божанствену моћ, силу и славу. А као човјек има Он човјечију природу, душу одарену разумом и слободном вољом, и тијело од крви и кости човјечије. По божанству Он је вјечан, неограничен, свуда присутан, свезнајућ, свемогућ, неизмјенљив, свеблажен; а по човјештву је подлежан немоћи и искушењу, али непричастан гријеху, а по васкресењу и вазнесењу прослављен и обожен. И тако дакле Господ

Исус Христос има два јестаства — двије природе: божанствену и човјечанску, као што о том и поје црква наша: тј. слике јокршениа тога Бога и јокршениа челоука ко истинѣ проповѣдающе, исповѣдаемъ Христа Бога истиннаго.

Но ако Исус Христос и има два јестаства, нема Он зато и два лица, но само једно, у ком су оба јестаства од самог зачећа Његовог у утроби св. Дјеве сједињена нераздјелно, неслитно, неизмјено и неразлучно.

Богољубазни Хришћани! У данашње вријеме, кад је ум човјечији дрзнуо, да својом грјешном вагом важе и мјери сваку готово Богом откриту истину, да највеће светиње у бласто баца и ногама гази, па чак тако далеко пошао, да битисање самог Бога Оца и божанство Његовог јединца Сина Господа Исуса Христа, без кога ничтоже крѣтъ, ежѣ крѣтъ — пориче, . . . у данашње вријеме велим, вјерујте у Господа и Спаситеља Исуса Христа. Вјерујте, да је Он истинити Бог и прави човјек, Бог ради тога, да нас спасе, а човјек да страда за нас. Вјерујте, да су у њега два јестаства у једном лицу! Вјерујте . . . јер су тако вјеровали честити дједови и прадједови наши, а за ту вјеру своју и животе своје залагали. Вјерујте . . . и тада ће тек Богу пријатан бити данашњи поздрав наш: Христос воскрес! и отпоздрав: ваистину воскрес! Амин.

1897.

Л. Богдановић.

Опис доласка први пут у Бањалуку Њег. Високопреосвештенства АЕ и митрополита госп. Николе Мандића 31. маја 1897. год.

Прије свега, кад дође радостан глас на овдашњу српско-православну црквеношколску општину и на Високопречасног госп. протопрезвитера Вида Ковачевића, да би радо дошло Њег. Високопреосвештенство у нашу средину, т. ј. у Бањалуку, не ради каноничке визитације, него ради тога, да прослави дане Сошествија Светога Духа, т. ј. Духове — заједно са овдашњим српско-православним народом, овдашња српско-православна црквеношколска општина и Високо-пречасни г.

прота Вид Ковачевић — јако су се обрадовали и одмах јавили Њег Високопреосвештенству, да општина и Високопречасни г. прота Вид Ковачевић радо примају овакове госте у свако доба. — Високопречасни г. прота Вид Ковачевић, чим је дознао, да ће доћи Њег. Високопреосвештенство овдје у нашу средину, одмах је цијелом свом подручном свештенству јавио, да овдје долази Његово Високопреосвештенство госп. митрополит Никола Мандић и у који дан. На исту

објаву свог опште љубљеног госп. прота Вида Ковачевића, сви су се свештеници одазвали и дошли овдје у Бањалуку, да дочекају Његово Високопреосвештенство. Тако су били сви на окупу овдје у Бањалуци 30. маја о. г. код Високопречасног протопрезвитерског звања и све се распоредило, како треба да буде и како који и гдје да дочека Његово Високопреосвештенство и да истога високога госта поздрави, куд буде пролазио и гдје се свраћао буде.

Овдашња српско-правосл. црквено-школска општина одредила је г. Ђорђу Стричевића, подпредједника исте општине, да дочека Његово Високопреосвештенство на штацији Ивањској. А Високопречасни госп. прота Вид Ковачевић рекао је свештенству: „Браћо! Ја полазим на штацију до Ивањске, гдје ћу дочекати Његово Високопреосвештенство. ако хоће који други са мном, нека пође. а ако не, ту није никакве силе!“ У томе придружи се истоме госп. проти Високопреподобни отац игуман Гаврило Стојнић, Петар Иванковић, Милац Радовановић и Димитрије Ескић, свештеници.

Високопречасни г. прота Вид Ковачевић са госп. подпредједником Ђорђем Стричевићем, г. игуманом Гаврилом Стојнићем и осталом господом, горе споменутих свештеницима, отишли су одавде у 7 сати и 10 мин. из Бањалуке до под Ивањску, гдје су чекали Његово Високопреосвештенство скоро до 10 $\frac{1}{2}$ сати. — Свештеник Раде Милошевић, парох пискавичко-изањски, дочекао је на штацији Његово Високопреосвештенство са својим парохијанима из Пискавица и Ивањске са кратким и језгровитим говором, у коме рече, да се сретним сматра, што може

да поздрави Његово Високопреосвештенство као свештеник, а испред своје парохије као заступник. На то је укратко Његово Високопреосвештенство захвалило на дочеку народа и истога пароха. — Задржавање особног воза у овој штацији је кратко, те се мора одмах путовати даље у Бањалуку. Сада исти свештеник г. Раде Милошевић, парох пискавичко-изањски, путује у Бањалуку са високим гостом и са горе споменутом господом свештеницима и г. општинским подпредједником Ђорђем Стричевићем, овдашњим трговцем, који је заступао српско-православно грађанство бањалучко. У 11 сати долази особни воз у средину вароши Бањалуке. Њег. Високопреосвештенство изиђе из вагона, пред којим га је дочекао велележни госп. барон Лазарини, овдашњи окружни предстојник и поздравио га са добродошлицом, за тијем г. Рагиб-бег Џинић, градоначелник испред града Бањалуке, а такођер и г. Ристо Боконић, предједник српско-православне црквено-школске општине.

За тијем сједе Њег. Високопреосвештенство са г. протопрезвитером Видом Ковачевићем у кола и оде са станице до црквене порте.

Српско-православна црквено-школска општина побринула се и заузела, како ће свог милог архипастира најсвечаније дочекати овдје у Бањалуци. Пред црквеном портом направила је „славолук“, на коме је горе на табли стојало с једне стране: „Добро нам дошао!“, а на другој страни: „Живио Митрополит Никола Мандић!“ Код „славолука“ изнешено је „Небо“ из цркве, које су држали четворица младића. Од „славолука“ до црквених врата била су школска дјеца напра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вила цпалијер с једне и с друге стране. Ту су била школска дјеца српске четворо-разредне мушке и женске школе, више дјевојачке школе, из народне (комуналне) основне школе, трговачке школе и велике реалке са свима својим учитељима и учитељицама. Такођер била је пуна порта српско-православног народа, а било је и народа других вјероисповјести.

Кад је Његово Високопреосвештенство изашло из кола и стало под „Небо“, изашла је са пукетом у руци и са лијепим поздравом пред Њега ученица четвртог разреда Зорка Бабић, кћер овдашњег грађанина Стојана Бабића. Кад је дјевојчица поздравила милог госта, Њег. Високопреосвештенство примило је од ње пукет цвијећа, захвалило јој је на говору и на лијепом презенту, помиловало ју је руком по лицу и предавши пукет другом дјетету, прође Њег. Високопреосвештенство између ђака и народа, благосиљајући обадвјема рукама. Пред црквеним вратима дочекаше Њег. Високопр. тројица обучених свештеника: Јован Новаковић, држећи свети часни крст на једном табаку, који је покривен ваздухом, а друга два свештеника: Станко Врањевић и Јован Лазичић, држећи сваки по кадионицу у руци. Његово Високопреосвештенство узело је у руку часни крст, па га је цјеливало. Ова су тројица свештеника ишла пред Њег. Високопреосвештенством унутра у цркву, а оно је цјеливало пријестоне иконе и унишло у свети олтар, гдје је цјеливало свету трапезу. Сад се Њег. Високопреосвештенство вратило у свој архијерејски сто и стао у истом столу на свом мјесту благосиљајући народ. Црква је била пуна народа, не само српско-православног, него и иновјерника.

Сад се појави пред дверима, обучен у свештеничко одијело, Високопречасни г. прота Вид Ковачевић, па окренувши се Њег. Високопреосвештенству, подрави га испред српско-православног народа и српско-православног свештенства са врло красним и лијепим говором. На то се Њег. Високопреосвештенство захвалило у свом красном и језгровитом говору Високопречасном г. проти, а и српско-православном народу.

Кад је већ свршен церемонијал у цркви, онда Њег. Високопреосвештенство сједне у кола са Високопречасним госп. протом Видом Ковачевићем и одвезе се у стан Високопречасног г. проте. Ту је Његовом Високопреосвештенству приредила стан српско-православна црквено-школска општина, а своју општинску канцеларију уредила је за визите. То је све у једној згради. Сад долазе поједине депутације Њег. Високопреосвештенству са својим поглаварима.

Најприје је унишала српско-правосл. црквено-школска општина са својим предсједником г. Ристом Боконићем, који је поздравио Његово Високопреосвештенство испред српско-православне црквено-школске општине и српско-православног народа бањалучког, на што се Његово Високопреосвештенство захвалило српској општини и српском народу.

Високопречасни г. прота Вид Ковачевић унишао је са својим подручним свештенством и представља Њег. Високопреосвештенству једног по једног свештеника, а сваки свештеник цјелива његову свету десницу. Високопреосвештени госп. митрополит проговорио је са сваким свештеником по неколико ријечи.

Послије свештенства долази одбор српско-православног црквеног пјевачког друштва са својим предсједником г. Стевом Памучином, овдашњим грађанином и са својим коровођом госп. Ксенофоном Зитом учитељем, који су Њег. Високопреосвештенство поздравили, а Високопреосвештени господин им се врло лијепо захвалио.

Сад долази одбор српско-православне читаонице бањалучке са својим предсједником г. Стојаном Бабићем, који је поздравио Њог. Високопреосвештенство и представио му одбор српске читаонице Високопреосвештени господин захвалио је госп. предсједнику и одбору српске читаонице.

Овдашња учитељска тијела обојега спола предвео је госп. Стево Вукић и поздравио Високопреосвештеног господина испред цијелог учитељског збора и уједно представио сваку особу, на што је Високопреосвештени госп. митрополит са сваком особом говорио, а свака од њих је цијеливала његову св. десницу. Разговарајући мало подуже са господом учитељима и учитељицама, питао их је о владању и понашању ученика и ученица. При растанку поздрави свака особа свога архипастира и пољуби му свету десницу.

Сад долазе поједине депутације, као грађани, чиновници и официри. Те разне депутације трајале су до један сахат послије подне. Вријеме бијаше већ и од ручка.

За ручком је био Високопреосвештени госп. митрополит, госп. прота Вид Ковачевић, предсједник српско-православне црквено-школске општине г. Ристо Боконић и још неколико отмијених грађана;

а тако исто би и на вечери, коју је давала српско-православна црквено-школска општина.

Сјутри дан освиће радосни дан, т. ј. Сошествије светогга Духа. Народ радосно устаје од своје постеле, спрема се да иде у свети храм, да види Високопреосвештеног господина митрополита и да му цијелива свету досницу.

Његово Високопреосвештенство тога дана служило је архијерејску службу у овдашњој српско-православној цркви са својим протођаконом г. Ристом Бошковићем, са Високопречасним госп. протом Видом Ковачевићем, Високопреподобним оцем игуманом Гаврилом Стојнићем, настојатељем манастира Гомионице, пречаснит свештеником Миланом Радовановићем, парохом маховљанским и свештеником Јованом Новаковићем, парохом бистричким. Кад је архијерејска служба свршена, онди је настављена вечерња. Послије вечерње ишла је литија околу цркве. Напријед су ишли ђаци, за ђацима свештенство, за свештенством ношено је „Небо“, под којим је ишло Његово Високопреосвештенство, а за тијем ишао је народ. Кад се већ три пута обишло око цркве, онда се опет унишло у цркву.

Његово Високопреосвештенство окрепуло се народу и изговорило врло красну и поучну бесједу. Народ је одушевљено слушао ову поуку; да би муха пролетила, чула би се „у оној тишини“, у којој је народ слушао архијерејску бесједу. Било је доста народа, који је сузе пуштао, те ако је који што погријешно, покајао се.

Кад се већ све свршило у цркви, онда је Високопреосвештени г. митрополит сјео у кола са Високопречасним г. про-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

том Видом Ковачевићем и одвезао се код њега, гдје је и доручковао. За тијем је госп. митрополит ишао у колима са госп. протом Видом и враћао визите онима, који су њему у посјету долазили. Вративши се у стан, био је г. митрополит на ручку са предсједником српско-православне црквено-школске општине госп. Ристом Боконићем и са још неколико отмјених грађана. Исто тако било је и са вечером.

Сјутри дан, т. ј. у понедељак други дан Духова, није служило Њег. Високопреосвештенство, него је служио Високопречасни г. прота Вид Ковачевић, протођакон г. Ристо Бошковић и свештеник Јован Новаковић. Послије службе давало је Њег. Високопреосвештенство нафору народу, а овај се управо јажмио, ко ће прије узети нафору и цјеливати му свету десницу.

До ручка ишло је Њег. Високопреосвештенство са г. протом Видом враћати овдашњим грађанима визите.

Велеможни госп. барон Лазарини, окружни предстојник, позвао је себи на ручак господина митрополита, г. проту Вида и протођакона Ристу Бошковића, а било је још и друге отмјене госпде на ручку.

У уторак, трећи дан Духова, отишао је Високопреосвештени господин митрополи са велеможним господином бароном Лазаринијем у једним колима у Маглај на Врбасу, да види новограђену српско-православну цркву. У другим колима ишао је г. прота Вид са г. протођаконом Бошковићем. У Маглају дочекао је Њег. Високопреосвештенство г. војвода Машо Врбица са ондашњим предсједником српско-православне црквено-школске општине г.

Алексом Пиштељићем, учитељем, ђацима и оближњим парохијанима. Најприје поздравио је Њег. Високопреосвештенство општински предсједник г. Алекса Пиштељић и то на путу, како се свраћа новограђеној цркви, а пред самом црквом поздравио га је Васо Пиштељић, ученик четвртог разреда. Пред старом дрвеном црквом, дочекали су Високопреосвештеног госп. митрополита два обучена свештеника, т. ј. Јован Новаковић, парох бистрички и Рувим Бубњевић, парох старпарски Свештеник Новаковић држао је крст на табаку, а свештеник Бубњевић држао је кадионицу. Високопреосвештени госп. митрополит цјеливао је крст и онда унишао у малу дрвену цркву. гдје га је поздравио свештеник Милан Радовановић, парох маглајански. Послије овога говора, изишао је Високопреосвештени господин митрополит из ове цркве и отишао је у новограђену, прегледао је зидове и материјал и све му се допало. Иза тога посјетио је српско-правосл. основну школу гдје је испитивао ученике у вјеронауци, па бивши задовољан, подарио је ученицима неку своту новаца преко њиховог учитеља г. Васе Мостића. Из школе посјетило је Њег. Високопреосвештенство предсједника српско-православне црквено-школске општине г. Алексу Пиштељића, гдје се малко одморило.

Госп. војвода Машо Врбица позвао је у свој стан на ручак Високопреосвештеног госп. митрополита, велеможног госп. окружног предстојника барона Лазаринија, г. проту Вида Ковачевића, г. протођакона Бошковића, оно свештенство које је код цркве било, г. војводу Томаша и још неколико отмјених грађана из Бањалуке.

Стан господина војводе Маше Врбице далеко је од српско-православне новограђене цркве 10—15 минута на колима.

Око четири сахата вратило се Њег. Високопреосвештенство са велелепним господином бароном Лазаринијем у једним колима овдје у Бањалуку, доклен их је допратио и сам госп. војвода Машио Врбица заједно са осталим својим гостима.

У сриједу спремало се на пут за Сарајево преко Јајца. Високопреосвештенога господина митрополита пратио је до Карановца велелепни госп. окружни предстојник барон Лазарини, поглавити госп. котарски предстојник Форкапић и много српско-православних грађана са свештенством овдашњег протопрезвитерата. Ту се опростише велелепни госп. барон Лазарини окружни предстојник и госп. Форкапић котарски предстојник са њег. Високопреосвештенством, а предсједник српско-православне црквено-школске општине госп. Ристо Боконић ступи пред господина митрополита и захвали му се испред српско-православног грађанства, што му је дао прилику, да га је примио и имао у својој средини тако високог госта. „Боже дај — рече госп. предсједник — да још дуго и дуго поживи Њег. Високопреосвештенство и да га опет још више пута будемо видјели овдје у нашој Крајини љутој!“ Ту се је Њег. Високопреосвештенство захвалило преосједнику госп. Ристи Боконићу на врло лијепом дочеку, који му је учинила српско-правосл. црквено-школска општина и српско-православни народ. Пратиоца је било 10—15 кола, а са сваким пратиоцем поздравио се Високопреосвештени госп. митрополит ту на Карановцу при овом растанку.

Овдје госп. митрополит сједне са г. протом Видом Ковачевићем у једна кола, а други свештеници сваки у своја, те га допрате до Крупе, некад бившег стародревног манастира. Ту га је дочекао свештеник Станко Врађешевећ, парох крупско-рекавички са врло лијепим говором у цркви, гдје је био и одбор црквене општине. За тијем је Њег. Високопреосвештенство прегледало цркву и остале стародревне знакове око цркве, као и неке стародревне плоче. Послије тога, кад је то све прегледао, господин митрополит сјео је на једну столицу код цркве у ладу. Народ ондашњи, који је дочекао господина митрополита, жељно је очекивао и радо слушао његове ријечи. Кад се Високопреосвештени господин већ одморио, сишао је од цркве до главног друма са свештенством и народом, те је прегледао и новонаправљену Ћуприју на Врбасу, која веже Крупу са Крминама. Пошто је то све прегледао, поздравио се са свештенством, које га је допратило до Крупе, уз саучешће многобројног народа крупског.

Његово Високопреосвештенство сједе у кола се Високопречасним протом госп. Видом Ковачевићем. У друга кола сјео је Високопреподобни отац игуман Гаврило Стојнић, протођакон Ристо Бошковић и Јован Новаковић, парох. У Бочцу се ручало, а Високопреосвештени господин је мислио, да госп. прота, отац игуман и свештеник Новаковић даље од Бочца не ће, али кад је видио, да га не ће још оставити, наговарао их је, да се врате. Освједочивши се Његово Високопреосвештенство, да се вратити не ће, рече им: „Хвала вам, дјецо, на вашем труду, којим се трудите око мене!“

Послије ручка и дуљег разговора и одмарања, сједне свако у своја кола, те хајде даље пут Јајца. Код једног тунела код Јајца изишао је Високопречасни протопрезвитер варцарски г. Јован Пећанац са преподобним јеромонахом Петром Иванчевићем, парохом јајачким и са још неколико грађана Јајчана српско-православних. Јеромонах отац Петар Пванчевић поздравно је господина митрополита испред високопреч. г. проте Јована Пећанца и испред општине јајачке. Високопреосвештени госп. митрополит захвалио се и даље свој пут продужио. (Ту је милина гледати пут и стијене, које се од Бањалуге до Јајца с једне и с друге стране протежу)

Кад је дошло Њег. Високопреосвештеноство у Јајце пред хотел, гдје ће поћити, дочекао га је поглавити госп котарски предстојник, госп. судбени тајник, полицајни повјереник и градоначелник. (Овој господи нијесу ми имена позната.) Њ. Високопреосвештеноство отишло је у одређену собу, да се умије и очисти од прашине.

Господин гвардијан, управитељ јајачке римокатоличке цркве дошао је да учини посјету Његовом Високопреосвештеноству, који га је радо примио.

Послије тих посјета, кренуло се Њег. Високопреосвештеноство са својом пратњом да види водопад јајачки и истину народне пословице: „Скочи Плива у Врбас, па изгуби свој глас“. Шетња је била скоро све до мрака. Има човјек шта и видјети. Нема тога путописца ни природописца, који би ово чудо описао и приповиједио коме, док човјек не би својим очима видио пут од Бањалуге до Јајца с једне и друге стране, високе стијене и водопад јајачки. Сад је већ вријеме за вечеру. Ту смо вечерали и сједили скупа заједно до неко доба ноћи. У вечер се поздрависмо са Њег. Високопреосвештеноством, јер ми сјутра у 6 сати полазимо у Бањалуку, а Њег. Високопреосвештеноство чекаће док воз у своје вријеме пође за Сарајево.

Јован Новаковић,
парох биетрички.

Представка о поправци и измјени садањег стања свештеничког.

(Наставак.)

Ако пак хоћемо, да свештеници врше свој св. задатак, како треба; ако хоћемо, да они буду у правом смислу учитељи и пастири народа у онаком достојанству, какво им приличи, онда им ваља на сваки начин осигурати њихов горки: „Нисџињий хлѣбъ“, — дакле, ваља их поставити у могућност, па онда од њих с правом тражити, да свој свети и толико корисни задатак врше, како треба; јер ни најглупљи ни најнемилоствивији тежак, неће терати свога вола, ни коња, кад су гладни онолико, колико ће их терати, кад су сити. Ја мислим, да је овај примјер довољан доказ за оне, „којих се тиче“ — и до којих највише стоји судбина наша свештеничка у данашњем времену.

Сваки ред у земљи и свако занимање има свој задатак, које друштву људскоме уопште користи доноси. Земљодјелац — тежак, оре и копа земљу, те прибавља храну свима. Трговац опет набавља друге потребе, које су нужне за живот људски. Занатлије и мајстори израђују: одјећу, обућу и остало, без чега не може ниједан држављанин да буде. Учитељи васпитавају и уче народни подмладак. Судије и остали чиновници, старају се, да се правда дијели, и да сваки у своме праву буде обезбијеђен. Војници стоје спремни, да заштите, мир, ред и безбједност земље. А свештеници, они треба да набављају корисне књиге, да читају и да народ поучавају у свему, што је добро, корисно и спасоносно;

да се труде познати вољу Божију, и основе свете нам вјере прађедовске, и да народ упућују на све, што је корисно, добро и поштено, да народ позна, како треба своју вјеру да љуби, воли и поштује, и по њој да се управља, влада и живи; да свога ближњег љуби, као себе самог; да не краде, не убија, да не лаже, да поштује код сваког оно, што је за поштовање, и т. д., па куд ћете веће потпоре и чвршћег темеља: вјери, држави, и владаоцу, које свештенство доприноси својим радом?!

Нико други нема тако удесне прилике, да народ поучава у свему, што је добро, корисно и племенито, као свештеник. Он је у непрекидном додиру и односу с народом. Вршећи по домовима својих нуријаша разна свештенодјејства, свештеник има прилике, да поучи домаћу чељад, свему добром и честитом; да их упозна са вјерозаконским дужностима, и да их упути, како ваља међу собом да се слажу, живе и вољу Божију да испуњавају, и т. д. И ко би још могао, да све оно поброји, што би у стању било свештенство да користи својим положајем народу, само, кад би му се његово данашње худо материјално стање поправило, — а нарочито, кад би му његова зарађена наплата осигурана била!? Свештенство се прекоравало, да се мало брине, како да своме св. задатку што боље одговори. Криве га и за то, што више не ради, да се у народу шире корисна знања и књиге, које у народ потребно знање уносе. То се све од свештенства очекује и тражи због тога, што се зна, да нико не стоји тако близу народа, као свештенство, нити ико други има тако подесне прилике и уплива код народа, као свештенство, те да му може у сваком погледу и прилици користити!

Кад свештенство не би било остављено само себи; кад би му приходи у народу били осигурани, те кад исто не би морало већину свога времена да троши на то, како ће да прибави себи и породици својој нуждни ужитак, и како ће ону своју жалосну зараду искамчити, оно би могло много више користити народу свом, марљивијом службом и радом. Свештенство се може по своме положају и задатку успјешно мијешати у исправку и оних хрђавих страна својих нуријаша у које се нико други са толико ус-

пјеха мијешати не може! Свештенство може код народа упливисати и порадити, да се искорјенавају оне силне предрасуде и сујевјернице, које у народу постоје и с једног кољена на друго прелазе, које су штетне, како по вјеру, тако и за духовни развитак и напредак народни.

Свештенство може да упућује и да поучава народ, како да своје здравље његује и чува и како, да се у појединим болестима влада; — нарочито, — кад му се баш за то подесна прилика укаже, као, н. пр. кад иде код овог или оног болесника, да га исповједи и причести, чита молитву или свешта масла. — Онда се свештенику пружа zgodна прилика, а у строгом смислу и званична дужност, да свом брату — Србину — Христјанину — парохијану, као чобан својој овци, покаже, како ће се у дотичној болести владати и поступати, па да опасни развитак дотичне болести спријечи; јер наш народ стоји на врло ниском ступњу познавања најобичнијих хигијенских здравствених правила, нарочито по селима. Ко зна и познаје, како наш народ у томе погледу хрђаво стоји и пропада, тај ће моћи знати оцијенити, колика је драгоценост корист у томе, кад свештеник поред молитве зна болноме и домаћој чељади показати, како треба поступати у дотичној болести, па да се иста на горе не развије; јер често мала погрешка може изазвати најгоре последице, па и саму смрт! Потреба овог здравственог знања код свештенства је давно превиђена, те се и у нашој српско-православној рељевској богословији учи и предаје овај предмет, који би се требао баш онајбоље гајити и обрађивати у свима просвјетним и научним заводима; јер је од велике користи по свакога. Свештенство би могло са знањем свог предмета велику корист чинити, како самом себи, тако и своме народу; само, кад би му „Нивџинић хрђав“ обезбрижен био, те да оно вријеме, које мора проводити у поштивању и бирању својих малених прихода, посвети читању корисних књига и усавршавању у ономе знању, које је из школе изишло, и да при том чита још и многе друге разноврне књиге.

Према своме скученом материјалном стању и према несавлаживој борби за самоодржање и обетанак свој, свештенство је вазда успјешно вршило задатак свој; премда се не може одрећи,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

да нема и таквих међу свештеницима, који врло мало воде рачуна о светињи свога чина и позива свештеничког, и који нијесу оно, што треба да су!? Но баш е тога ваља потражити скоре помоћи, да и они честити свештеници не малакшу под теретом свакодневних брига о одржању свом и породице своје! При овако несигурној и неизвјесној наплати свога рада и своје заслуге, да ли се множе са неким правом замјерити свештенству, ако је своју дужност пренебрегавало и одавало се другим пословима, који су му више користи пружали? И свештеник је човјек; и он има оних истих потреба, као и други људи, — а смијем рећи још и много већих! Он подлежи и свима оним данцијама, којима и остали држављани. Свештенство је ранијих времена искључено било од сваке данције е обзиром на слабо стање његово; а сад правосл. свештенику хоће оврховодитељ (сабиратељ десетине у једном котару) да прода јорган из постоље, ако није платио само „1 форинту“ десетине, за оно мало поврћа, што је у свом вртлићу посадио, што је писац ових скромних редака концем 1896. године искусио; дочим се код ико вјерног свештенства, тако смјело — не поступа! Свештеник је још дужан да буде живи примјер како својим парохијанима, тако и цијелој својој општини у свему оном, што је добро, корисно и спасоносно. Своју дјецу ваља примјерно и пристојно да одијева, васпита и школује и на прави пут изведе. Сам по себи треба да је пристојно одјевен и да се држи сходно чину и положају свом, који у друштву заузима, а одкуд?!

Ма ко, да дође у једну општину, он пита за свештеника; од њега тражи обавјештења, упутства за ово или оно, — а често и неке милостиње и помоћи. Сад настаје питање: може ли свештеник, да не иде на сусрет свему томе и смије ли да изневјерава свој позив и задатак?! Кога свештеника срећа послужи, те узме себи комадић земље и сагради лијепу кућу и прибави себи стања, тога више данас и уважавају, а о њему и саме власти привилегионо воде мало јачег рачуна; па ма да он не зна добро водити парохијалне канцеларије, нити се својим особинама, спремом и знањем одликује. А који се је свештено-мученик склонио под какву чађаву колибу, те се са свима својим потребама очај-

нички бори са гвозденом нуждом самоодржања, нити може кога да прими, нити смије коме да оде, на таквога, па макар колико својим врлинама и поштењем блистао, нико и не гледи?! Ово што рекох, — заиста није речено из обијести, — него баш из суште истине, што би могао са доста примјера посвједочити, почамши прво од моје особе, па даље; али ми савјест не допушта, да друге без дозволе у јавности истичем за неке слабије примјере, с којима би увриједио њихову част и понизио им достојанство, ни кривим ни дужним. —

Поред знања, свештенику је пријеко нужно, да прилично своје чину има стџан; да је пристојно одјевен; да може пружати сиромашу и невољнику, кад од њега помоћ замоли. Према таком свештенику, односи се сваки с уважањем и његова се поука и ријеч радо слуша и прима.

Народ не треба, народ не смије да је и даље равнодушан према својој св. вјери и своје свештенству, него народ треба сам — условљавајући оvdје благонаклоност и свестрану помоћ наше високе владе а заузимљивост епископа дијецезана — да поправи и уреди слабо стање свештенства свог, па онда да од њега с правом тражи, да своје дужности врши, како треба! Већина свештеника, једва може да врши и половину дужности својих. Кретити, вјенчати, сачувати, свршити богомољу у цркви и т. д. то је тек једна половина дужности свештеничких. Друга, много важнија половина, састоји се у проповиједању слова Божијег, а ту половину своје службе, свештенство, како треба не врши, нити је у стању вршити, при овакој малој и неизвјесној наплати. Ушљед тога, нема много свештеника, који поред богомоље изговори и поуку народу, или који поред свршеног каквог свештенодјејства, као: крштења, вјенчања, погроба и т. д. поуче домаћу чељад, шта треба да знају, те да могу живити и радити, како је Богу угодно. У овако тешким приликама и околностима својим, свештенство нема на кога друго да апелује, до на оне, који су положајем својим и дужношћу позвати, да се о судби и стању свештеничком брину, а то су наши надлежни епископи — архијереји; али су ти „позвати“ — како видимо управо досада били равнодушни према очајним тежбама, с којима се свештенство

кори. Из којих су разлога равнодушни и налазе за добро, да буду њеми гледаоци, слабог нам стања свештеничког, ми не знамо?! Ако су ради пак, да им се не рекне по оној народној: „Сит, гладну не вјерује“, — ваљало би да узму јачег учешћа и заузимљивости у патничкој судби оних, који су у суштини „Сб“ народу; јер ако се права „сб“ народна поквари, не знам, чим ће мо онда солити?! — Свештенсто дакле е правом тражи, жели и захтјева, да му се худо

његово стање поправи и „позвани“ да оставе своју неоправдану пасивност према тежбама свештеничким, те да својски и енергично пораде, гдје треба, да се стање свештеничко и наплата његова другачије уреди — на правичнијој основи — и да се учини крај невољном стању свештеничком, а е тијем и сукобима и трвењу међу свештенством и народом, око прикупљања патеничке нам зараде свештеничке.

(Свршиће се.)

Да сам парох? . . .

Један врли Србин, човјек који је понос и дика цјелога рода нашег, чувени и прослављени филозоф далматински, српском читолачком свијету добро познати старина, Људевит Вуличевић написао је у дубровачком листу „Дубровнику“ једну кратку, али једну тако лијепу и срдачну стварчицу, којој радо дајемо данас мјесто и у нашем листу.

Вуличевић је био католички свештеник, али је учинио као и наш Доситије. Знајући га као врла српска родољуба, неки пријатељ његов какав скромни попа сеоски, који живи гдје год у каквој забаченој сеоцкој парохији, обратио му се питањем! како би он поступао када би био парох?

И стари отац Вуличевић одговара му овако:

Добро је и природно попе пријатељу живити у прошлости. Ово је онај балсам што милостива природа улијева у срце онијем, који ће се скоро манути посла овога свијета, и сићи ће доље земљи у крило да спавају самртни санак покривени травом и отајством. Колико се више привлачимо концу живота толико слађе преживамо прошлост.

И јасам ти читав у прошлости. Занијечем и вјером, попут Језекиља, оживљавам мртве да ми стоје пред очима, и да ми причају о данима што прођоше. Ове лијепе мисли, ове сјајне утваре ресе ми, као мак и тратори, стазицу пут гроба, којом идем сад весело а сад тужно.

Кажеш ми да си парох. Ја ти се радујем, што је то за тебе, и за свакога свештеника, најбоља служба да користиш браћи својој.

Срећан си што ти је малена парохија, јер је лашње можеш обухватити својом бригом и пастирском љубављу. Срећан си што ти је далеко од града парохија, јер ти неће ући у њу политичне маленкости и моралне гадности, које у градовима трују срца, душе па и ваздух.

Питаш ме! како би ја радио и поступао да сам парох?

Да сам парох, као што си ти, усадио би тврдо у своје срце, да сав мој живот једино припада цркви. то јест људима побраћенијем у Исусовој мисли и вјери, јер само, оваки једино и састављају живу цркву Божју.

Да сам парох, за себе би мало тражио, јер пароху мало и треба: све би тражио за своје стадо, које је божје стадо.

Не бих силом, него љубављу поступао с народом; не бих му гледао на џеп него на срце; не бих нигда помислио да сам виши, важнији и бољи од других Хришћана. Петар апостол, у првој еројој саборној посланици вели пастирима: — „Пасите стадо божије, које вам је предато, и надгледајте га, не силом, него драговољно, не по Богу, нити за неправедне добитке, него из добра срца; нити као да владате народом; него бивајте углед стаду, и кад се јави поглавар пастирски, примићете вијенац славе, који неће увенути.“

Да сам парох, двије би ми књиге вјечито стајале отворене пред очима: Исусово јеванђеље и патња мојега народа. Дању бих и ноћу читао прву, да њеним духом испуњен, поутјешим другу. У другу бих се дубоко задубио, да се ојадим јадам својега народа и да схватим прву. Хри

стова би ме љубав нижила доље, гдје мој народ страда, а патња би ме мојега народа висила горје, гдје Христос сјаје, даница будућих бољих вјекова.

Да сам парох не бих чекао, да се разболе моји парохијани и дођу на умор да их походим. Здраве би их често походио, и за то кад би били болесни и на умору, видећи ме код постеље, не би ме сматрали претходником смрти, него старијем пријатељем и братом, кога су обично виђали и слушали у својој кући.

Да сам парох, сваке бих недјеље и сваког свеца тумачио јеванђеље своме народу; ријечју бих Исусовом хранио душу. Овом бих ријечју свјетовао, овом бих заклињао, овом бих молио.

Да сам парох, као што си ти, моји ме парохијани не би чули говорити о политици; по-

литика не приликује служитељима божје ријечи, јер је она наравно пуна лажи, засиједа и злоћа. Павле апостол пише Тимотеју љубазноме сину; — „Слуга господњи не треба да се свађа, него да буде кротак свима, поучљив.“

Ево ти, попе пријатељу, како бих ја радио и поступао да сам парох. Читава бих себе тратио и истратио за народ свој, па бих испуњен надом и вјером, чекао вријеме својега одласка, дан своје смрти. Народ би ме молећи и плачући укопао, и на моме би гробу урезао словима љубави: *Свакоме бијаше све.*

Поздрави своје, остани ми здраво и весело.

У *Таранту*, октобра 1897.

(„Мале Новине“.)

Људевит Вуличевић.

Гледам . . .

Гледам вале брзе рјеке,

Како хитрим скоком јуре,
Посећ' в'јенце шарна цв'јећа
Увиру се своме журе.

И нестаће шарен-цв'јећа
У валова комешају,
Погинуће цв'јетак е цв'јетком
У таласâ загрљају . . .

Сарајеву.

Тако клети живот тече!

Дани — вали бурно плове,
Припосећи хитрим летом
Китне в'јенце — шарне снове!

Вјечност лети, хуји, јури,
Живот тече своме крају —
Тек над гробом добра дјела
Кроз вјечности таму сјају! —

Јован Ђ. Зорић.

Критика без очију и носа.

На 295. страни „Босанско-Херцеговачког Источника“ свеска за јуни и август 1897., оштампана је „Примједба на чланак: Прослава при освјештању ново-саграђене српске цркве храма св. Саве у Билећу 8. септембра 1896.“

„Примједбу“ ову дао је у лист некакав „Л. Ц.“, као што се види из потписа на завршетку. „Л. Ц.“ није нам лично познат. По „у Христу братском поздраву“, ког шаље Источниковом уреднику, видимо да спада у клир. Ну клирика с таквим презименом онамо нема. По томе, и по неким осталим околностима, — држимо, да је писме „Ц.“ погрјешно оштампано на мјесто писмена „Н.“ Или је, може бити, писац хотимично написао „Ц“ у мјесто „Н“, бива,

да прикрије [право своје презимо? И дакле ми-вјерујемо, да је аутор „Примједбе“ „Л. Н.“ — *Леоншије Нимковић*, млади јеромонах манастира *Добрићева*.

Критику младога калуђера не ћемо, краткоће ради, претресати са гледишта граматичког — синтактичког и стилистичког. Са натписом ових редака казали смо све о њој. — Завирител' у њу (критику), увјерићете се лако, чим видите, да је тамо *више погрјешака но ријечи!* Полетарац, излазећи с пером на критички сто, хтио нешто да критизира, искрено, — а не да „антипатично полемизира“, — као што нас, читаоце Источникове, увјерава; — па написао таман оно, како смо назвали нашим натписом — *кришнику без очи*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.маса! — Само не можемо пропустити, а да не речемо двије-три ријечи у погледу ријечи из Јаковљеве посланице, које је писац, погрјешно навео за тему своје критике. Он, на име, цитира овако: „ашче јей-јей, ашче ни-ни“. Види се намах да ни завирио није у *граматику славенскога језика* нити запамтио ријечи из текста, и ако нас увјерава, да се „придржава ријечи св. апостола Јакова“, говорећи „у хатар истине!“ Него друкчије стоји написано у славенском тексту посланице Јаковљеве. У тексту на име, не стоји: „ашче“, но: „јеже“ (ѣже), које се преводи са: „што“. То је *односна замјеница* за сред. род, а узели су је превађачи црквених књига из грчког књижевног језика (ѣже, ѣже, ѣже = ὅς, ἡ, ὅ) и додали славенском, као девети ред ријечи. Није написано у тексту ни: „јей“, но: „јеј“ (ѣй), који се преводи са: „јест;“ јер је ту, драги мој кале, иже са *слишном*, о којој ти до сад нијеси имао појма; па знади, барем, по сад, да се иже са „слитном“ (й) изговара као „јј“; слово пак „ѣ“ и „й“, изговара се заједно: „јеј“, а не: „јей“. „Слитна“ је оно изнад слова-гласа иже (й), што је, као мали полукруг, изврнута горе, а доле испупчена. Без „слитне“ иже (и) изговара се као: „и“.

Колико се нас тиче, ми би теби, „Л. Ц.“, савјетовали, да се, за сада, докле си још млад и неук, прођеш сваког писања у јавности у опште па и ако ти можеш наћи за *гошов грош* каквог *писарчића* из кот. уреда, који ти зна систематски и логички поређати твоје мисли, тако фино, да од твог „једног ништа“ направи својих „триста ништа!“ Јер оном, ко данас хоће да пише, ваља имати доста и теорије и праксе, и знања и дара; а ти од свега тога, жали Боже, ништа још немаш. А овакве ствари, од којих нема користи, а кваре углед листа, не би требало, по нашем скром

ному мишљењу, ни пуштати у „Источник“, да се бадјава не троши и новац, и труд, и вријеме.

С тога, драги „Л. Ц.“, узми *књига* па читај а што прочиташ и разумиј и тако учи „*лондѣ кѣтѣ илиши*“. — Суерете ли те у вршењу службе твоје, или ти и прије тога на ум пане, некакав случај, ће не би знао поступити како ваља, — онда можеш и писати у „Источник“ и питати за упуство, нашто ћеш добити одговор од браће у Христу, која више знају из науке и праксе црквене.

Писање у јавност покретом или славољубља или узроком каквих сличних побуда, не може се похвалити ни онда, кад је *меден језик* и *глашко перо*, а немо ли кад неко пише без ци јељи, без знања и умијења, а са рђавом намјером, да другога наружи.

Преподобни *Паршеније Ђедовић*, ког похваљујеш и ти, познат је са свога примјерна живота, какав се тражи од човјека, који на се прими калуђерске објете; те и као такав и као народни добротвор заслужио је у течају дугогодишње свештене службе, да му се име, с највећим признањем и захвалношћу, и послије његове смрти за дуго у народу спомиње. За то ко би и хтио, занесен таласима мрачне зависти, затајити *добро име његово*, не може. Ни „вјера није свију“ вели блажени *Павао* (II., Сол. III., 2.), те ни *добра дјела Паршенијева* не похваљују сви једнако, због зависти и таштине људке.

Толико на критику твоју, оштапану у „Б.-Х. Источнику“, у свесци VII. и VIII. на страни 295—96. о. г

У осталом буди здрав у Господу, преподобни оче, и моли се за нас грјешнике, да се удостојимо свега, што је боље и што се спасења тиче. (Јевр. VI., 9.).

Н.

Разно.

Имендан Њез. ц. и кр. апост. Величанство царице и краљице *Јелисавете*, прослављен је 7. новембра т. г. у новој ери правосл. епархијској цркви свечаним благодарењем, које је извољело обавити Његово Високопресвештенство АЕ и митрополит Дабро-босански Господин Николај

уз асистенцију тринајест свештених лица вишег и нижег чина. Благодарењу су присуствовала многа г. г. грађанске и војне власти на челу са пресвијетлим бароном Бенком. На кору је складно и умилно одговарало импровизирано мушко пјевачко пружство, под хороводством учи-

теља г. Косте Травња. Српско-правосл. учеће се младежи и побожног народа црква је била пуна дупком.

Посјета. Чујемо да се свештенство из неки протопрезвит. добро-босанске епархије, спрема, да овога поста, кад је најмање заузето парохјалним пословима, походи свога архипастира, Његово Високопреосвештенство АЕ и митрополита Господина Николаја. Тај нас глас особито весели, те браћу у напријед поздрављамо са: добро нам дошли!

Слава храма. Стара Срп.-правосл. црква у Сарајеву слави св. Арханђела Михаила (8. нов.) Свечану архијерејску службу одслужило је Њег. Високопреосвештенство госп. митрополит са још седморицом духовних лица. Побожног народа и срп.-правосл. школске младежи била је црква препуна. Његово Високопреосвештенство извољело је красним говором подучити народ, да поштује своју св. праједовску вјеру и цркву, *јер без тога не можемо ни Срби бити, ако нам црква и ејерске дужности поштану занемареним.* Благодарехи Богу, народ је наш побожан, а што се неки незнатан број туђи од своје цркве, то је једна незнатна странка, *која и није народ*, и која само на штету и себи и српским светињама служи, удаљујући се од своје цркве и њеног многозаслужног поглавице. Вријеме ће показати тко је на правом путу; а дотле дај нам Боже свима здравља, па ћемо то и дочекати. По досадашњем обичају, цркви су тај дан нови старатељи (црквени тутори) изабрани, и они су се радо повјерене им дужности и примили.

Довршена оставинска расправа. Одлуком сарајевског окружног суда од 14. новембра 1897. бр. 6854/гр. доготовљена је оставинска расправа по тестаменту блаженоупокојеног митрополита Ђорђа Николајевића. Руководитељца закладе пок. митрополита јест српско-правосл. црквено-школека општина, односно њен заступник госп. владин повјереник Петро Т. Петровић, а овршитељица опорукe српско-правосл. конзисторија у Сарајеву, којима је осгављено 60 дана рока, да изврше последњу вољу блаженочившег митрополита.

Освећење и унесење антиминосa. С благословом Његова Високопреосвештенства АЕ и митрополита Господина Николаја, бањалучки

протопрезвитер г. Вид Ковачевић унио је 31. августа т. г. освећени антиминос у нову цркву ивањску (бањалучког протопрезвитерата). Опширнији опис донијећемо у идућој свесци.

Српско-правосл. црквено пјевачко друштво у Сребреници приредило је у неђељу 7. новем. т. г. „Покладну забаву“ са поздравним говором, са двије пјесме, које је отпјевало друштво мјешовитог хора и пјесмом уз гусле, као и двема декламацијама; комадом „Шљиве за брашно“ и народним колом и играњем. Сретни људи тако раде; а ми овамо, цивилизовани, већ смо и забравили на српска сијела и лијепе друштвене забаве, па бистримо политику! Дед, нека нама кажу остала браћа Срби у Босни, да нијесмо Џентлмени и интеллигентни људи?! На језику смо доиста Срби, да нас жешћије на далеко нема, а ако би нас ко питао: по чему? е, Бога ми, ту би се, бели, запело...

Госп. Станко Жупански српско-православни свештеник из Српског Елемира, именован је од високе зем. владе привременим суплентом-професором срп. прав. богословског училишта у Рељеву.

Госп. Никола Тајшановић лицем на св. Петку — своје свето крено име о. г. прославио је 25-годишњицу своје учитељске службе. Штовани слављеник је дугогодишњи учитељ црквеног појања на овдашњој државној препарандији. Г. г. наставници, православни Срби приправници, ђаци из градске осн. школе као вјежбаонице, учествовали су у прослави, а владин тајник г. Љубоје Длуштуш изволио је слављеника поздравити подуљим говором. Г. Тајшановић познат нам је као вјешт хармонични појач, те нашој српској младежи у препарандији својом вјештином користити; с тога му желимо, да здрав и чин и 50 годишњицу прослави. Живио!

Архимандрит Нићифор, бивши администратор скопљанске Митрополије, кога је цариградека патријархија била прогнала на острво Патмос, бојаги ради непослушности, помилован је, те именован за референта у српским стварима код васионске патријаршије.

Протосинђел Виктор, бивши уредник „Мира“ и „Вјесника Српске Цркве“ и професор биоградске богословије, који је прије био премјештен за професора гимназије у Нишу, постављен је и опет професором богословије биоградске.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Одступ из католичке цркве. У католичкоме свијету изведена је не мала сензација одступом из католичке цркве Виктора Шарбонелја. Виктор Шарбонел, не гледајући му на младост, коме е тек 24 године, постао је својим познатим сачинењем у области наравствености и религије знатним. Назад неколико година предложио је духовнијех властита пројект, да се сазове 1900. године у Паризу религиозни конгрес по примјеру онога, какви се бјеше сазвао 1893. године у Чикагу. Американски кардинал Гибон увјерио је Шарбонелја, да папа одобрава његов пројект. Данац кардинал то одриче, а Шарбонел проглашава, да је то негирање изазвано интриганством францескијех бискупа у Ватикану. Тим поводом Шарбонел је написао парискоме архиепископу писмо с обзномом да иступа из католичке цркве. У томе писму говори Шарбонел: „Дугогодишње искуство довело ме до убјеђења, да измећарећи такијем људима, какви данас управљају римском црквом, није могуће служити Богу. Ја не могу испуњавати очевидност солидарности са таквом црквеном управом, која употребљава религију за средством наравственога и социјалнога угњетавања; религија је постала оруђе човјечије политике, те већ нема за цијелъ узвишености срца, тежње божанственоме идеалу,

сачувања принципа наравствености, љубави и братства.“ (У Задру, нов 1897. превео поп Јово.)

Китајско правосуђе. Прије неколико година м Нанкину живљаше супрушки китајски пар, т. ј. муж и жена, који се морадијаху растати једно од другога. јер муж бијаше обвезан поћи на војску против Јапанаца. Жена, не добивши за дуго никаква извјештаја од мужа, ријеши, да јој је муж умр'о, те се уда по други пут. Новобрачници провођаху у сласти вријеме; али од једном, ево ти јој првога мужа с војске, те ће са негодовањем заискати себи жену. „Нигда — рећи ће му други муж, — јер смо ми вјеччини на законити начин.“ Ствар је дошла до суда и судија је искао то, да би жена за неко вријеме била одвојена од мужава јој. Кроз неко вријеме судија позове себи обадва мужа и саопшти им, да им је жена умрла и да треба једноме од њих узети на себе трошкове за њезин укол. Први муж одједном то откаже, а други би готов одати посљедну почаст својој драгој покојници. „Добро! — рече судија и оде, па доведе жену. — Ево ти жене, она је жива и здрава, узми је, ако она на то пристаје.“ Жена се обрадовала и отишла са другим мужем, обадвоје хвалећи мудрост китајског Соломона. (У Задру, новембра 1897. превео поп Јово.)

Књижевне вијести.

„Вршачки Гласник“, лист за материјалне и просвјетне интересе. Излази у Вршцу (Банат) сваке неђеље на табаку. Годишња му је цијена 3 фор. Одговорни уредник Анта М. Велић. Рукописи се шаљу уредништву, а претплата администрацији. Лист ће се клонити партизанства, а писаће за народ. Што је за осуду, осуђиваће

Јован Дамаскин, извод из Појема грофа А. К. Толстоја. Прицјевао поп Лука Поповић, парох панчевачки. Цијена 3 нч.

Свијетле слике из српске борбе за крст часни. Написао Драгутин Ј. Илијћ. Цијена 15 нч.

Хаџи Бера, свијетла слика из српске борбе за крст часни. Написао Драгутин Ј. Илијћ. Књига садржи 16 штампаних табака или 242 штампане стране. Цијена 1 фор.

Историја Хришћанске Цркве за ученике богословије учитељске школе, свештенике и све који се баве историјом. Израдио Павле Швабић проф. богословије. Књига друга (од 1054. г. до данас). Цијена 3 динара (круне). Добија се код писца у Богословији (Биоград).

„Бранич“, лист за правне државне науке. Излази у Биограду од 1. октобра о. г. трипут у мјесецу. Цијена му је до краја ове године 5 франака у злату за иноземство. Лист ће стручно оцјењивати све појаве у судској и правничкој струци, и биће у истини бранич правде и законитости.

Декамерон, сто прича од сто најславнијих писаца свјетске књижевности. — Све четир књиге могу се добити у српској манастирској штампарији у Ср. Карловцима.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Подмладак“, лист за омладину средњијех школа. Излази трипут мјесечно под уредништвом проф. Момчила Иванића у Биограду. Цијена му је 5 фр. годишње за иностранство.

Живот на другом свијету или душа после смрти човјечијег тијела. — Напутком, који ова чудновата књига даје, човјек може говорити с духовима, од којих прима извјештаје из загробног живота, те тако сам тајанствено сазнаје

стање своје душе после смрти, своју и својих сродника срећу или несрећу и т. д. Књига има 168 страна и *кошта 2 динара*. Написао Степа Николнх-Кућетина у Биограду. Књаз-Милошева улица, куда треба и наручбине управљати.

„**Нови забавник**“, одабране пјесме, приче и романи, огромна књига од близу 1000 страна, *кошта само 1 динар* код администрације „Малих Новина“ у Биограду.

Читула.

† **Захарије Поповић**, свештеник штрбачки у вишеградском протопрезвитерату. Нема више оца Захарија Поповића, изненадна смрт покоси га у његовој 56. години иза врло кратког боловања. Смрт која коси и старо и младо, која коси богато и убого, која коси не питајући ко си ти какав си, покоси нам узорита оца своја дјечице, ђеда својих мили учучади, које је љубио нада све, покоси ваљана служитеља св. храма, покоси ваљана служитеља св. храма, покоси добра ваљана савјетника онима, којима је требало савјета и покоси челик србина. Кога је једном видио и шњим говорио, тај га је одмах заволио, јер симпатичне ријечи свакоме су за срце пријањале. Покоси нам борца за слободу, узорита ратника на бојноме пољу. Када је бојна труба затрубила и дала знак Србину, да скида са себе ропске ланце, не изостаде ни отац Захарије, него пребјегну у Србију са својом нејаком дјечицом, те се уписа у добровољачку чету под архимандритом Дучићем. Уз камилавку припаса љути мач, а о раме објеси посестриму пушку, те се кретом у руци пође у љути бој за крет часни и слободу златну. У три је пута био у боју јуначки се борећи, и то на Јавору. Када би стао причати о доживљајима у рату, тако је живо и ватрено говорио, да је свакоме слушаоцу крв узаврела. Могао би човјек сила Божија на вести његових анегдота, у којима се огледа једино челик српство, али простор овог листа цедозвољава нам. Чим је дошао тужни и изнемадни глас из Вишеграда о његовој смрти и чим је на цркви у Штрпцима звоном оглашено о смрти духовног пастира штрбачке парохије — скупише се сви парохијани са сузним очима, а

препуни туге жалећи за својим пастиром, у дому покојниковом, те туј одмах разредише ко ће ићи у Вишеград, да допрате мртво тијело, до његове цркве, коју је служио 30 год, и коју је својим заузимањем саградио, те да га поред цркве и сахране и да онда почива миран вјечити санак. Половица њна парохијана одоше пјешице у Вишеград, а половина одлучише, да изађу пред тужни спровод — до на Бијело-брдо удаљено од Штрбаца 1 сат, а од Вишеграда 5 сати. Скупило се и мало и велико те изађоше на Бијело-брдо, дочекаше тужни спровод са смртним остацима узоритог свог пастира. Није било душе, која није поред мртвог тијела сузу жалосницу пустила. Јецање и плач за покојником, непобитан је био доказ, колико је био обљубљен код свог ерпског милог народа, и колико жале за губитком свог пастира. Спровод је стигао на Бијело-брдо у 2 сата по поноћи на 24. августа т. г. Туј су се одморили од далеког пута, а у том стигне покојнога син, ново-рукоположени свештеник Коста Поповић из Сарајева, кога је послао у Сарајево, да прими свештенички чин али му се не даде, га види свог сина у свештеничком лицу. У 7 сати изјутра на 25. августа у недељу крену спровод са мноштвом прикупљеног народа. До на пола пута изашла су била сва школека дјена, да и они кажу посљедну почаст своје доброме вјероучитељу. Све што је спровод ближе Штрпцима долазио, скупљало се је народа све више, да их је скоро било и преко 200 душа. Спровод је био под водством пречасног госп. оца проте Јефта Ђуровића, те пола Николе Стевановића и попа Јосифа Поповића, а к њима се придружи у Штрпцима и поп Ђорђеје.

Врањешевећ из Миоча. Мртво тијело покојника појато је у цркви уз судјеловање поменутих свештеника. Надгробно и тужно слово говорио пречасни прота Јефто Ђуровић, истакнувши у кратко заслуге покојникове за добро народа и велики губитак по његову цркву и парохијане. Није било душе, која није пустила сузе, када је стао вриједни старина говорити, а свака му је ријеч јецањем изговорена. Положише мртво тијело оца Захарије у његову вјечну кућу и отпјева се задња тужна и дирљива пјесма „Вјечнаја памјат“. При сами конач опијела стигоше и часници из Прибоја под водством госп. Трбојевића. Покојник се родио у Бијелом-брду, а рукоположен је за свештеника у Сарајеву 1861. год 11. октобра по ондашњем митрополиту. Покојника оплакује супруга, два сина — поп Коста и Јово, три шћери, двије снахе и 3 унучади. При концу и завршељку ових тужних редака. „Нека је мир пепелу твоме узорити свештениче, добри оче, челик Србину! Бог нека ти да рајско уживања и лахка Ти земља била!

У *Трнавцима*, 16. септембра 1897.

Алекса Ђуровић,

свештеник

Василије Ивезић, другогодишњи парох мостарски, преминуо је напрасном смрћу изјутра 28. октобра о. г. у 57. години живота. Покојник је био један од онијех свештеника, коме веле, да је увијек стајао „уз народ“, за то га Срби Мостарци жале. Таквијех свештеника имало је негда и Сарајево, но они су већ поодавно изумрли, а у данашњима већ други дух провијава; дух, ког је вријеме и данашња нова култура собом донијела, и овима нека група људи оће да каже, да „нијесу народни“. Ако таквије у опште има, нама се чини, да их је врло мален и незнатан број, зато неби требало кудити своје свештенство и само „старијима“ добра својства приписивати. Данашње наше свештенство јест и остаће уз народ, али овде треба имати у виду, тко тај народ сачињава? Људи, који су задахнути атеизмом, деспотизмом, социјализмом и прећераним радикализмом, они су тек једна хиљадита част „народа“ и свештеник ако тима не служи, но он служи Богу и народу свом у већини. Ко оће да свештенику само заповиједа, а ненаграђује га како треба, ко цркву своју пре-

зире, ко прави збрку и коме је Бог само трулежно благо земаљско, то није „народ“, то су вјечити незадовољници, који право друштво људско поткопавају и одгоне од себе људе, који су и Богом и природом назначени, да им помажу и добру их воде.

Част сјени пок. пароха Ивезића, част и осталом старом нашем српско православној свештенству, али ни данашње млађе свештенство не треба кудити, јер и ово служи Богу и дужностима својима савјесно; а што се робски више не односи напрат т. зв. аристократије, треба знати, да то данашњи просвијећени вијек више не подноси.

Треба свештенство, према његовој узвишеној служби, цијенити и поштовати, као и сваког грађанина у његову праву, треба га пристојно награђивати и савјета од њега тражити, па да видимо онда, није ли то свештенство патриотично и „народно“. Ако се свештеник грди и презире, ако му се у очи пребацује, да се је отуђило и, да у Босни и Херцеговини само неколико свештеника има, који су „српски свештеници“, па, ако се тако у истини и мисли, онда није ни чудо што данашње свештенство негодује и бјежи од онога, који га сам од себе ћушка и одбија, презире и потвара, главу од њега откреће, Бога му не отприма и у очи му се смеијева. Свештеник није више слуга и роб ничији — нити га дотле понижавати треба. Ни праве слуге данас не трпе тирјанисање, и бјеже од господара, који с њима људски и човјечно не поступају.

Док наши стари свештеници живише, наш народ не бијаше оваки, као што га данас има, јер је онда био богобојажљив и побожан, потпомагао је, слушао и штовао своје свештенике; а данас кад „попу“ недају да се мијешани у општинске послове, кад га не трпе ни у једном јавном друштву, кад га крете унијатством и издајством, изродом и проданом душом, разумије се, да се свештеник мора уклањати од таквијех људи, који су сами створили провалију, која дијели једне од других. Ако неко мисли, да је свештеник слуга ћефовима таквих људи, е, онда се вара. Свештеник је човјек као и други и, по достојанству човјека и грађанина једне земље, ако ништа друго, треба га поштовати.

Признајемо, да ово није тема за једну читулу, али кад се оће да побија углед и повје-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ређе животом старих свештеника нашега данашњег свештенства, онда смо морали узгред и ово напоменути.

Почившем пароху Василију Ивезићу нека Бог подари блажени покој у вјечности својој!

Д.

Славним срп.-прав. општинама, родољубима, појединим српским друштвима и браћи Србима.

Пожар, који се је појавио у нашој вароши у пред прошлу суботу, на 23. августа, није се задовољно само тиме, што је многу породицу у прнило завио и без крова оставио, већ је потражио и других, већих, за свакога овамошњег Србина тежих и осјетљивијих жртава; он је поништио и српску школу, претворио је у пепео сва учила и цио школски прибор, који се је било у школи или у близини њеној налазио; сјем гога свега, сагорио је још и једну кућу, коју је прошле године, српској школи, њен највећи добротвор, Марко Добројевић, поклонио. Са пропашћу ове куће школа је лишена прихода, који су јој подмирење њених трошкова у велико олакшавали.

лакше сносило; јер би се они постарали, школу опет подигнути и дали јој онај углед, који је и прије имала.

Срце се у човјеку цијепа, а душу му тешки бол мучи и притискује, кад види велику масу српске сиротиње, која је остала без крова и без игдје ичега свога. Она неможе нигдје станка ни прибежишта наћи; једино јој је још прибежиште тражити помоћи од богатијих овамошњих грађана, које је такође пожар много оштетио.

Мислили смо свакојако, како би нашу српску школу опет подигли и у пређашње стање по, вратили; размишљали смо, коме би требало да се обратимо и од кога помоћ у овој нашој превеликој нужди и љутој невољи да потражамо. Да то неодажме, већ да о томе сад одма, послерало нас је, оно, што је више од нас, што се уздиже над нашим ситнијим личним интересима а то је: дужност наша наспрам школе српске и наспрам милог нам подмлатка нашег, који би са уништењем школе — од чега нек нас Бог сачува! — много и премного изгубио.

Ето, та света дужност, наспрам српске школе и дјецe наше и осмјелила нас је да се обратимо: појединим добрим људима, хуманитарним српским друштвима и српско-православним црквено-школским општинама у Босни и Херцеговини и да закупамо на српска и патриотска срца њихова, надајући се да ћемо код њих најприје наћи братске помоћи и искреног саучешћа.

Српско-православним црквено-школским општинама ми се нарочито обраћамо, јер смо тврдо убјеђени, да ће нас оне најбоље разумјети, пошто је њихова судбина са нашом истовјетна и потпуно једнака.

Прилоге — који ће се са највећом благодарношћу примати и преко јавних српских гласила обнародовани бити — треба слати на Марка Добројевића председника српско-православне црквено-школске општине у Бос. Крупи.

У Бос. Крупи, 28. августа 1897.

Председник:

Марко Добројевић.

Кад је пожар, са својим брзим напредовањем, са својим дивљим пустошењем и изредно наглом брзином, већ био обузео неколико кућа, још се је Србин кријепио са надом, да ће сачувана бити школа његова, да ће бар то једино уточиште дјецe његове ватра поштедити. Али на жалост та нада показала се је невјерна: Изгледа да је и сама судбина хтјела, да Србина, поништивши му оно што му је најсветије и најмилије, стави на велике муке тешкога искушења. Свака варница, која је падала, са околним плам, већих кућа на светилиште српско, чинило се је да пада на рањено срце Србиново и да га својом немилостивом жестином прожиже.

Па и ако је општи страх био код свакога авладао, и ако је нека неисказана бојазану душу српску испунила била, и ако је изнегодна и нагла појава пожара одузела била од њуди прибраност и присебност; опет су сваки Србин и Српкиња удаљили од себе страх и отресли су се били од збуњености, кад су увидјели да им је опште и најдрагоцјеније благо њихово, а им је школа њихова, која по великој несрећи њиховој није ни осигурана била, у опасности и ни би нашли начина да је избаве и спасу само а се је то учинити могло

Па да бар пожар није нанио штете оним људима, који су школи темељ ударили и што у јој опстанак обезбиједили били, све би се